

ОВИД

Н О Р И З О Н

№ 3 (142)

ЛИПЕНЬ-ВЕРЕСЕНЬ 1967 JULY-SEPTEMBER

VOL. XVIII

Найновіші видання творів сьогочасних письменників

ДЛЯ ВІДЗНАЧЕННЯ 100-ИХ РОКОВИН

ВІД ДНЯ НАРОДИН

УЛЯНИ КРАВЧЕНКО

ВИДАВНИЦТВО МИКОЛИ ДЕНИСЮКА

видало

її автобіографічну повість

Х Р И З А Н Т Е М И

найбільший, ілюстрований світлинами й
ще піде не друкований твір авторки

Нова гідна уваги літературна поява —
т о

велика й оригінальна своєю ідеєю
історична повість відомої письменниці

Наталени Королевої
подібно, як Твори Тараса Шевченка й Трилогія Богдана

QUID EST VERITAS?

(ЩО Є ІСТИНА?)

Обидві книжки появилися в серії монументальних видань Накладом Видавництва Миколи Денисюка
Лепкого, видані люксово, в твердій оправі, в імітації шкіри, в мистецькому оформленні Оксани Мошинської,
за літературною й мовною редакцією Романа Завадовича.

Ціна одної книжки дол. 5.50.

При замовленні обидвох повістей ціна за дві книжки разом з коштами пересилки лише дол. 10.00

Замовлення і гроші слати на адресу :

MYKOLA DENYSIUK PUBLISHING COMPANY
2226 W. CHICAGO AVE., CHICAGO 22, ILL. — U.S.A.

КНИЖКА
з цією маркою --

найпевніший
приятель
української
родини

СТАЛІ ПОКУПЦІ ВСІХ НАШИХ ВИДАНЬ —
це окрема категорія реєстрованих Читачів, що в новій системі продажу
наших видань купують

КНИЖКИ ПРЯМО ВІД ВИДАВЦЯ
Сталі покупці одержують всі наші видання по зниженій ціні
з доставою до дому без окремої доплати.

По ближчій інформації звертатися до видавництва.

**ПРОДАЄМО СВОЇ ВЛАСНІ ТА ІНШІ ВИДАННЯ
УКРАЇНСЬКОЇ ЕМІГРАЦІЇ**

ЕНЦИКЛОПЕДІЯ УКРАЇНОЗНАВСТВА —

II Гаслова Частина — VIII томів в полотні	дол.	120.00
	"	144.00
	"	37.50

АНГЛІОМОВНА ЕНЦИКЛОПЕДІЯ УКРАЇНОЗНАВСТВА

СВЯТЕ ПИСЬМО СТАРОГО ТА НОВОГО ЗАВІТУ

в шкіряній оправі з позолоченням	"	20.00
в полотняній оправі з позолоченням	"	15.00
в полотняній оправі	"	12.00

Михайло Грушевський: ІСТОРІЯ УКРАЇНИ-РУСИ — X томів (11 книжок) " 90.00

Михайло Грушевський: ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ V томів " 36.00

Тарас Шевченко: ПОВНЕ ВИДАННЯ ТВОРІВ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА I-XIV " 75.00

ШЕВЧЕНКОВЕ СЛОВО І СЛАВА, антологія перекладів з Шевченка
чужими мовами за редакцією Богдана Кравцева

Іван Франко: ТВОРИ — XX томів " 76.50

Юрій Клен: ТВОРИ — III томи " 10.65

Богдан Лепкий: ТРИЛОГІЯ МАЗЕПА (6 томів) " 21.00

Ярослав Пастернак: АРХЕОЛОГІЯ УКРАЇНИ " 15.00

Д-р Матвій Стахів: УКРАЇНА В ДОБІ ДИРЕКТОРІЇ УНР, томи 1-7 тв. опр. " 32.20

Олекса Кузьма: ЛИСТОПАДОВІ ДНІ 1918 р. " 5.00

Микола Ковалевський: ПРИ ДжЕРЕЛАХ БОРОТЬБИ " 6.80

В'ячеслав Липинський: ЛИСТИ ДО БРАТІВ ХЛІБОРОБІВ " 4.50

Ілля Вітанович: ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ КООПЕРАЦІЇ " 13.50

Антін Рудницький: УКРАЇНСЬКА МУЗИКА " 9.50

Олекса Повстенко: КАТЕДРА СВ. СОФІЇ В КИЄВІ " 12.50

Леонід Мосендз: ОСТАННІЙ ПРОРОК " 6.00

Наталена Королева: ЩО Є ІСТИНА? " 5.50

Уляна Кравченко: ХРИЗАНТЕМИ " 5.50

Юрій Тис: НА СВІТАНКУ " 4.50

А. Драган: МАЄМО КАРДИНАЛА, українською і англійською мовами по " 5.00

Іван Багряний: ЛЮДИНА БІЖИТЬ НАД ПРИРВОЮ " 6.00

Володимир Несторович: СЕРЦЯ І БУРЕВІ " 6.80

Микола Понеділок: СМІШНІ СЛЬОЗИНКИ " 5.00

Зосим Дончук: ПРИРВА — роман " 4.00

Микола Лазорський: ГЕТЬМАН КИРИЛО РОЗУМОВСЬКИЙ — іст. роман " 6.80

Юліан Радзикович: ПОЛУМ'Я, історична повість " 4.50

Юрій Мошинський: У СВІТІ МИСТЕЦЬКИХ ЧАРІВ — враження з подорожі " 5.00

Євген Онацький: У ВІЧНОМУ МІСТІ " 4.00

М. Л. Подвезько: УКРАЇНСЬКО-АНГЛІЙСЬКИЙ СЛОВНИК " 6.00

М. Л. Подвезько: АНГЛІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКИЙ СЛОВНИК " 6.00

К. Г. Андрусишин: УКРАЇНСЬКО-АНГЛІЙСЬКИЙ СЛОВНИК (коло 110.000 слів) 13.00

Rev. I. Nahayewsky: HISTORY OF UKRAINE " 5.00

S. Stechishin: TRADITIONAL UKRAINIAN COOKERY " 5.50

Lesya Ukrainka: SPIRIT OF FLAME " 3.50

UKRAINIAN ARTS " 5.00

СЛОВО О ПОЛКУ ІГОРЕВІ — героїчний епос XII віку " 13.00

Львів — Літературно-мистецький збірник " 16.00

УКРАЇНСЬКІ СІЧОВІ СТІЛЬЦІ 1914 — 1920 (Альбом) " 8.75

ІСТОРИЧНІ ПОСТАТІ ГАЛИЧИНИ 19-20 СТ. " 4.00

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ " 12.00

Всі ці видання продаємо на логідні сплати за окремим договоренням.

Замовлення приймаємо без завдатку.

Замовлення слати на адресу нашого видавництва.

MYKOLA DENYSIUK PUBLISHING COMPANY
2226 W. CHICAGO AVE., CHICAGO, ILL. 60622 — U.S.A.

НАЙКРАЩИЙ ДАРУНОК
СЛУЖБА БОЖА

НА ДВОХ ДОВГОГРАЙНИХ НІ-ФІ ПЛАТІВКАХ

Замовлення і гроші (чеком або „моні ордером”) слати

на адресу:

MYKOLA DENYSIUK PUBLISHING COMPANY
2226 West Chicago Avenue — Chicago 22, Ill., — USA.

— — — — тут відтати — — — —

До Видавництва Миколи Денисюка

ЗАМОВЛЕННЯ

Цим замовляю один альбом довгограйних платівок
із Службою Божою у виконанні хору церкви св. Варвари
у Відні

Разом пересилаю дол. 13.00.

Моя адреса:

.....

.....

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ В ДОБІ ДИРЕКТОРІЇ УНР

В 7 ТОМАХ

Монографічна праця проф. Українського Вільного Університету

Д-РА МАТВІЯ СТАХОВА

Ця монографія містить вперше всебічний образ державотворчої дії української нації від листопада 1918 по листопад 1920, а одночасний основний огляд оборони Української Держави на всіх фронтах мілітарних і дипломатичних.

В цій праці використано невідомі до тепер українські та не-українські джерельні документи (французькі, британські, німецькі, польські, американські, московські і інші) текстуально так, що кожний читач сам може собі виробити свій власний погляд на окремі періоди історії відновленої самостійної, соборної і суверенної Української Держави.

До тепер появилось 7 томів цієї монографії.

Ціна всіх дотеперішніх 7 томів в полотняній твердій оправі 32.20 дол.

Ця праця видана в рамках Наукового Товариства ім. Шевченка
— Бібліотека Українознавства.

Замовлення і гроші слати на адресу:

MYKOLA DENYSIUK PUBLISHING COMPANY
2226 W. CHICAGO AVE., CHICAGO, ILLINOIS 60622 — U.S.A.

ОВИД

H O R I Z O N

Vol. XVIII № 3 July-September 1967

EDITOR

Mykola Denysiuk

PUBLISHER

Mykola Denysiuk Publishing Co.
2226 W. Chicago Ave.
Chicago, Illinois 60622, USA
Tel.: EVERglade 4-3868

REPRESENTATIVES:

South America:

Mychajlo Danylyshyn
c. Mozart 614

Buenos Aires, Rep. Argentina

Australia

Fokshan Library & Book supply
16a Prospect St.
Glenroy W. 9. Vic.

England

Ukrainian Booksellers
49 Linden Gardens
London W. 2.

Second-class mail privileges
authorized at Chicago, Illinois

Authorized as Second-class mail,
Post Office Dept., Ottawa

Composition & printing by
Mykola Denysiuk Printing Co.
2226 W. Chicago Avenue
Chicago, Illinois 60622 — USA

All rights reserved under Inter-
national and Pan-American
Copyright Conventions
Subscription \$4.00 yearly
\$1.00 per Copy

Видає й редагує
Микола Денисюк

Мовний редактор —
Роман Завадович

Надісланих рукописів редакція не повертає, як теж не веде листування з приводу невикористаних матеріалів. Статті, підписані прізвищем чи псевдонімом автора, не завжди відповідають поглядам редакції. Редакція застерігає собі право скорочувати статті й виправляти мову. Всі права застережені.

Річна передплата:

Австралія і Англія — шіл.	30.—
Бразилія — крузейрів	480.—
Аргентина — арг. пезів	240.—
ЗДА, Канада і ін. — дол.	4.—
Німеччина — Д.М.	10.—
Франція — фр. фр.	15.—

З М І С Т

Іван Розгін — Митрополит Іоанн Теодорович (з нагоди 80-ліття)	5
— Митрополит Іоанн Теодорович — гостем Видавництва і Редакції „Овиду”	8
П. Ковалів — Збірник праць з історії української мови	9
Л. Стаховський — Кароноко	15
Ю. Тис — Після Бродів	32
— З листів до Редакції	35
Г. Черінь — Біографія одного авта (рецензія)	36
М. Денисюк На Краєвій Конференції Католицьких Єпископів ЗДА (National Conference of Catholic Bishops — NCCB)	41
— Вісті Товариства Українських Бібліотекарів Америки	45
І. Савич — П'ята виставка картин Ека в Гантері	47

На обкладинці: Митрополит Іоанн — Голова Української Православної Церкви в Америці. — Фото Мисів, Чикаго — вересень 1967 р.)

В І Т А Є М О

ДЕЛЕГАТИВ І ГОСТЕЙ
СВІТОВОГО КОНГРЕСУ ВІЛЬНИХ УКРАЇНЦІВ

В І Т А Є М О

УКРАЇНСЬКИХ ЖУРНАЛІСТІВ —
УЧАСНИКІВ СВІТОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
УКРАЇНСЬКИХ ЖУРНАЛІСТІВ

БАЖАЄМО БАГАТО УСПІХІВ

ВИДАВНИЦТВО МИКОЛИ ДЕНИСЮКА
РЕДАКЦІЯ „ОВИДУ”

Від видавництва

„Овид” на Світовому Конгресі Вільних Українців буде заступлений власними репортерами і наступне його число буде присвячене цій важливій історичній події української спільноти.

Гості, що відвідали наше видавництво в останньому часі: Митрополит Іоанн Теодорович (Філадельфія), Голова Української Православної Церкви в Америці; о. д-р Ізидор Патріло ЧСВВ (Рим), економ Курії Чина Святого Василя Великого в Римі; о. Венедикт Сютік ЧСВВ (Відень), парох церкви св. Варвари у Відні; д-р Василь Шкудор (Дітройт), голова Екзекутиви Товариства Української Кооперації; ред. Володимир Несторович (Дітройт), секретар Екзекутиви Товариства Української Кооперації, пані М. Росляк (Едмонтон), арт. мал. Оксана і Юрій Мошинські (Денвер), д-р Мирослав Небелюк (Саскатун), дотеперішній редактор „Інформативного Листка” Об’єднання Українських Ветеринарних Лікарів Північної Америки; о. д-р Володимир Гавліч ЧСВВ, мгр. Л. і Іван Боднаруки (Дітройт), викладачі Української Вищої Школи в Дітройті, інж. о. Микола Главач (Німеччина), колишній співробітник нашого видавництва, тепер нововисвячений український католицький священник, Ірена Залеська (Мельбурн, Австралія).

Повне Видання Творів Тараса Шевченка в 14-ти томах маємо ще в продажу, бо ми видрукували ще бракуючі томи, які були вже випродані. Маємо ще деяку кількість комплектів до продажу й приймаємо на них замовлення. Хто ще не придбав собі цього монументального видання Творів Тараса Шевченка, має змогу собі купити. Цілість — всі чотирнадцять томів коштують лише 75.00 доларів на сплати, навіть по 5.00 дол. місячно або з 4% знижкою, себто 72.00 долари при заплаті до 30 днів від дати замовлення. Замовлення приймаємо без завдатку. Для вигоди друкуємо картку замовлення.

STATEMENT OF OWNERSHIP, MANAGEMENT AND CIRCULATION (Act of October 23, 1962; Section 4369; Title 39, United States Code).

1. Date of filing: September 14, 1967.
2. Title of publication: "OVID-HORIZON".
3. Frequency of issue: Quarterly.
4. Location of known office of publication: 2226 W. Chicago Ave., Chicago, Illinois 60622.
5. Location of the headquarters or general business offices of the publishers: 2226 W. Chicago Ave., Chicago, Illinois 60622.
6. Publisher: Mykola Denysiuk Publishing Company 2226 W. Chicago Ave., Chicago, Ill. 60622.
- Editor: Mykola Denysiuk 2226 W. Chicago Ave., Chicago, Illinois 60622.
- Managing editor: Mykola Denysiuk.
7. Owner: Mykola Denysiuk, 2226 W. Chicago Ave., Chicago, Illinois 60622.

8. Known bondholders, mortgagees and other security holders owning or holding 1 percent or more or total amount of bonds, mortgages or other securities: are none.

9. Paragraphs 7 and 8 include, in cases where the stockholder or security holder appears upon the books of the company as trustee or in any other fiduciary relation, the name of the person or corporation for whom such trustee is acting, also the statements in the two paragraphs show the affiant's full knowledge and belief as to the circumstances and conditions under which stockholders and security holders who do not appear upon the books of the company as trustees, hold stock and securities in a capacity other than that of a bona fide owner. Names and addresses of individuals who are stockholders of a corporation which itself is a stockholder or holder of bonds, mortgages or other securities of the publishing corporation have been included in paragraphs 7 and 8 when the interests of such individuals are equivalent to 1 percent or more of the total amount of the stock or securities of the publishing corporation.

10. Extent and nature of circulation.

A. Total № copies printed (Net Press Run) Average № copies each issue during preceding 12 months and Single issue nearest to filing date: 1500 B. Paid circulation 1. To term subscribers by mail, carrier delivery or by other means. 1,137. 2. Sales through agents, news, dealers, or otherwise 98. C. Free distribution (including samples) by mail, carrier delivery, or by other means 12. D. Total № of copies distributed (Sum of lines B1, B2 and C) 1,347.

I certify that the statements made by me above are correct and complete. Mykola Denysiuk, editor and publisher.

..... Тут відтати

ЗАМОВЛЕННЯ

До Видавництва Миколи Денисюка

Цим замовляю 14-томове ПОВНЕ ВИДАННЯ ТВОРІВ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА:

- ☐ за 75.00 дол. на сплати до 3-ох місяців.
☐ за 72.00 дол., себто з 4% знижкою при заплаті готівкою, висилаючи чек (моні ордер) при замовленні.

Моя адреса:

Підпис:

Іван Розгін

Митрополит Іоанн Теодорович (З НАГОДИ 80-ЛІТТЯ)

У жовтні 1967 року сповнилося 80 літ від народження одного з учасників і творців відродження Української Автокефальної Православної Церкви 1921 року, митрополита УПЦА Іоанна Теодоровича. З цим ювілеєм збігаються не менш важливі дати в його житті, а саме 53-ліття священнослужіння і 46-ліття архипастирства, в тому 43 роки в США. Постать Митрополита Іоанна вже є історичною так походженням його єпископства від Церкви 1921 року, як і його служінням у Північній Америці. Він єдиний сьогодні є живим свідком і персоналізує великий Всенародний Акт початку відродження і становлення в 1921 р. УАПЦ. Відійшли у вічність всі мученики цієї Церкви з Митрополитом Василем Липківським, були замучені всі його співучасники і наступники — лише єдиного Митрополита Іоанна Бог зберіг для нас, для відродженої тепер Української Православної Церкви поза межами України, але фактично і для поневоленої Батьківщини. Цей факт має глибоке історичне значення, бо Митрополит Іоанн прибув у „Новий Світ”, як тоді називали Америку, для поширення, продовження і поглиблення діянь Відродженої Церкви. Тому, що тепер Українська Православна Церква в Україні не існує, він єдиний учасник і свідок, що поза межами Батьківщини зберігає Божу Благодать Церкви 1921 року. При цій нагоді варто згадати, що поза межами України ще знаходяться українські первоієрархи Православної Церкви 1942 року, але наше слово не про них, а про Митрополита Іоанна.

Від того часу, як Митрополит Іоанн був висланий Всеукраїнською Церковною Православною Радою і Митрополитом Василем Липківським, минуло 43 роки. Майже півстолітній життєвих шлях пройшов Митрополит Іоанн і очолювана ним Церква. На тому шляху відбувалися різні події, в тому й такі, як організація цер-

ковно-релігійних основ Церкви в Північній Америці (США й Канаді), визнання Церкви тими єпископами, що до того часу опікувалися УПЦ, об'єднання Церков у 1950 році та придбання осередку УПЦА в Баунд Бруку. До цього треба додати велику хвилю новоприбулих українських емігрантів, які поповнили діючі парафії та організували нові, побудову Храму-Пам'ятника, а при ньому організацію церковного музею і всеамериканського національного кладовища, яке тепер уже перетворилось у всенародний пантеон, організацію видавництва та видання низки праць, в тому „Історії УПЦ” та ін. Само собою зрозуміло, що Митрополит Іоанн не все сам організував, у нього знайшлися гідні співпрацівники, в тому такі, як Архiepіскоп Мстислав, уже покійний Архiepіскоп Володимир, проф. І. Власовський, покійний проф. А. Котович та інші, але все це діялося в Церкві, що її очолює Митрополит Іоанн.

**

Життєпис Митрополита Іоанна не менш важливий для історії, як і його праця на протязі 53 літ, тобто від часу висвячення у священницький сан в 1914 році. Важливо згадати, що Митрополит Іоанн походить „з діда-прадіда” з священницького роду. Народився 6 жовтня 1887 року в м. Крупець на Волині. Духовну освіту здобував в клеванській духовній школі і житомирській Духовній Семінарії. В 1914 році пережив декілька важливих подій, про які варто згадати. Закінчивши богословську освіту, був рукоположений у священники. Незабаром у тому ж 1914 році померла його дружина, залишивши йому малу донечку. Був покликаний до царської армії, бо вже розпочалася перша світова війна. На початку українського визвольного руху в 1917 році зголосився до української армії, де виконував обов'язки військового духовника Сірої Дивізії. Про цей період Митро-

полит Іоанн у своїх спогадах писав: „Я любив те неспокійне, непевне, але повне захоплюючих інтересів та цілей життя. Картини пережитого чередують снуються: Сіра дивізія, Володимир Волинський, Київ, парада Дивізії перед Гетьманом, моя розмова з ним, Конотоп на Чернігівщині, боротьба з московськими офіцерськими дружинами, далі Підволочиське, штаб Правобережного Фронту, Луць, штаб Холмської Групи, відступ через Крем'янець, Проскурів, зустріч з Головним Отаманом Симоном Петлюрою, Чорний Острів, Запорізька Січ Божка, перебути з нею бої, Київська Група Юрка Тютюнника, тиф на фронті, видужання і в тім часі розвал фронту та втеча від денікінців. Все це жило в моїй душі ще таке свіже, недавнє. Невже все завалилося? Нащо стільки жертв, стільки крові? Передо мною ставали образи постріляних, посічених шаблями, що я їх так багато похоронив”.

В 1920 році, після припинення збройної боротьби призначив його Крем'янецький Архiepіскоп Діонісій настоятелем місцевої церкви в с. Митинцях Староконстантинівського повіту на Волині. З цього села розпочався його новий похід, нова боротьба з ворогом, але вже на іншому, церковно-релігійному фронті, що тоді формувався. Навесні 1921 року в Житомирі на єпархіальному з'їзді познайомився з членами ВПЦР. Стороженком і Хомичевським та на їх запрошення поїхав до Києва. В наслідок цих відвідин був уповноважений ВПЦРадом вести справу відродження УАПЦ на Волині й Поділлі. За свою активну участь у боротьбі на церковно-релігійному фронті та за участь у визвольній боротьбі 1917-1920 років був заарештований ЧЕКА, і йому загрожувала кара смерті. Звільнився з в'язниці завдяки щасливому збігові обставин. Численна делегація від його парафії, а також жиди із Староконстантинова заступилися за нього, і він був звільнений 26 вересня 1921 року. Після того подався він до Києва, де в жовтні того ж року відбувся Перший Всеукраїнський Церковний Собор Відродженої Церкви, на якому тодішній о. Іоанн був представником від Поділля й Волині. На Соборі він виявив себе і як прекрасний промовець, і як добрий організатор, тому був обраний кандидатом на єпископа і 24 жовтня 1921 року хіротонізований на єпископа подільського з осідком у Вінниці.

Всі, хто не був учасником чи хоча б „спостерігачем”, не можуть собі уявити важливості та складності тодішніх церковних подій. Треба

пригадати, що відродження Української Церкви відбувалося рівночасно з українською революцією, з українським державним будівництвом. Обидві ці події пов'язані в одне неподільне відродження Української Нації. Відбулося воно в державній системі царської Росії, що мала віками усталені політичні, громадські й церковно-релігійні порядки. Вся система управління, в тому й церковного, була в руках чужих і ворожих до українського відродження. Всі єпископи, з їх єпархіальними управліннями, консисторіями, благочинні і звичайні настоятелі парафій, за дуже малими винятками, були вороже наставлені до відродження Української Церкви. Опиралися вони на місцевий національно мало свідомий елемент. Отже, треба було „виборювати” собі право на існування, якщо не самостійне як української парафії, то рівнобіжної парафії, ділячись церковними приміщеннями. Одне було радісне, що українську Церкву підтримували всі свідомі елементи українського населення.

Окупаційна влада після першої хвилі терору, коли загинуло немало священиків, мало уваги звертала на життя Церкви, бо мала інші клопоти з поборюванням повстань та організацією місцевої влади. Тому церковна боротьба відбувалася серед самого населення. В тих місцевостях, де священик визнавав Відроджену Церкву і її ВПЦРадом, справа полегшувалася, бо вся парафія йшла за своїм настоятелем. В інших парафіях, де священик тримався „старої слов'янської Церкви”, справа ускладнювалася, бо треба було спершу зорганізувати якусь групу вірних, зареєструватися як „нова церковна громада”, після того виборювати час і місце в церковному храмі і розпочинати регулярні Служби Божі. Але на тому справа не кінчалася, треба було не тільки „відбивати” напади староцерковників, слов'яністів, безбожників, а й організувати активну боротьбу з ними. Велику роль відігравали славнозвісні „диспути” на церковно-релігійні теми. У великих містах, особливо в Києві та ближчих до столиці центрах, виступали найчільніші представники ВПЦРади, як митрополит В. Липківський, богослов і проповідник В. Чехівський та інші, а у віддалених місцевостях, в тому і на Поділлі та Волині, велику роль відігравали самі місцеві єпископи та ближчі до Церкви українські діячі.

Завдяки великим здібностям новопризначеного правлячого Архирея Іоанна на Поділлі за короткий період зорганізовано понад 100 па-

рафій, а в червні 1923 року уже було більше як 300. Митрополит Василь Липківський у своїй „Історії Української Православної Церкви” написав таке: „Архиєпископ Іоанн Теодорович мав особливий дар глибоко й переконливо диспутувати. На диспутах як з духівництвом слов'янської Церкви, так і з безбожниками, він завжди виходив переможцем. Це було одною з причин його успіхів поширення і зміцнення на Поділлі відродженої УАПЦ”.

В період найбільшого розквіту УАПЦ на Поділлі, коли вже було 5 єпископів (Вінницький, Гайсинський, Кам'янець-Подільський, Могилівський і Проскурівський) звернулися православні українці США до ВПЦР і до Митрополита Василя з проханням призначити їм одного з єпископів Відродженої Церкви. ВПЦР і Митрополит Василь Липківський визнали, що Архиєпископ Іоанн є достойним, щоб благословити його на очолювання і поширення Церкви в США. В січні 1924 року він попрощався із своєю паствою, а 13 лютого вступив на вільну землю Вашингтона.

Собори УПЦ Північної Америки (в червні) і Канади (в липні) 1924 року врочисто прийняли Архиєпископа Іоанна як свого архипастиря, а намісник Антіохійського Патріярха Германос, що опікувався до того часу православними українцями, передав йому свій архипастирський жезл і ним інтронізував на очолювання УПЦА. Само собою зрозуміло, що, згадуючи про цей епізод, ми не маємо на увазі надавати йому великого значення, бо в УПЦА, як і УАПЦ в Україні, тоді діяли нові канони соборноправности, отже, урочисте прийняття Архиєпископа Іоанна Соборами Церков США і Канади мало історичне вирішальне значення.

Від того часу і по сьогоднішній день Митрополит Іоанн як первоієрарх очолює УПЦА. Багато пережив він за той час, мав світлі й радісні успіхи, але мав теж гіркі переживання і стрічав прикрі події на своєму шляху. Не всі ми, його вірні, знаємо про них і не всі розуміємо. Можна лише з певністю сказати, що він перший очолив Українську Православну Церкву, завершив її організаційно, здобув для неї високу повагу, увів в коло американських Церков, зберіг найголовніші ознаки Церкви 1921 року, прийняв у лоно УПЦА представників Церкви 1942 року і тим поширив та поглибив можливості нашої Церкви зайняти належне їй місце у Вселенській Церкві, а найголовніше — зберіг УАПЦ для повернення її на звільнену

від окупації Еатьківщину. Хоч маємо поза межами України аж три митрополії, то з огляду на низку обставин, лише УПЦА і, можливо, Канадійська ПЦ, з їх невичерпними можливостями матимуть спроможність повернути Україні і духовну і фізично-організаційну благодать, якою у свій час ВПЦР наділила православних українців США.

**

На закінчення нашого нарису — кілька слів про загальне. Автор цих рядків з великою радістю прийняв пропозицію редакції „Овиду” написати короткий нарис про життя Митрополита Іоанна, якого знав ще від 1921 року.

Беручи скромну участь у відродженні УАПЦ в 1921 році як секретар Округової Церковної Ради на Проскурівщині (тепер Хмельниччини), він (автор) мав щастя кілька разів зустрітися з тодішнім нашим правлячим Подільським Архиєреєм Іоанном; відвідував його один раз у Вінниці, зустрічав кілька разів під час його візитації Проскурівщини і ближчих сіл Волині; прислухався і до його виступів на диспутах з представниками слов'янської Церкви і представниками безбожницького світу. Мусимо ствердити правдивість поданої перед тим оцінки архипастирського служіння митрополита Іоанна, висловленої Митрополитом Липківським. Справді, був він тоді ревним оборонцем православної віри і відродженої Церкви. Всі його публічні диспути з противниками по містах і селах кінчалися повною перемогою і прийняттям нових основ УАПЦ, тобто визнанням ВПЦР та переходом під юрисдикцію Митрополита Василя Липківського. Був навіть випадок, що один з таких „навернених”, о. М. Карабінович, перед тим місіонер тихонівської Церкви на Могилівщині, перейшовши в лоно УАПЦ, був висвячений на єпископа і став визначним діячем її.

Таким був Владика Іоанн, таким він є й тепер. Його проповіді на церковно-релігійні теми, його виступи на Соборах УПЦА, конвенціях Української Православної Ліги, його писання все такі ж, які були раніше — небагато-словні, але глибокозмистовні, конкретні, чаруючі мовною формою.

Хтось може нам закинути, що „промовчали” у своєму нарисі один дуже важливий епізод в житті Митрополита Іоанна — так зване „пересвячення”, що йому всякі недруги надають „великого значення”. Ні, ми не промовча-

ли, а навмисне залишили, щоб закінчити ним наш нарис. Отже, на нашу думку, найбільшою жертвою, яку приніс Митрополит Іоанн у своєму житті для рідної Церкви, було так зване „прийняття благодаті” в 1949 році з рук Митрополита Христофора, екзарха Олександрівського Патріярха. Погодився він на це після довгих вагань, роздумувань і морального переживання. Вчинив він це для блага Української Православної Церкви, щоб знищити можливу формальну перешкоду для об'єднання всієї Української Православної Церкви поза

межами України в Єдину Українську Автокефальну Церкву, щоб тим зберегти її святість для майбутньої України. Як наслідок цього акту — ми маємо молитовне єднання всіх трьох митрополій, на черзі стоїть повне об'єднання. Якщо воно станеться, а ми всі в це свято віримо, тоді всі скажуть: Вічна слава Митрополитові Іоаннові, що причинився до такого історичного акту, принісши повище згадану жертву. Для нас він був, є і буде носієм священної благодаті, винесеної з України так для нас, що знайшлися на чужині, як і тут народжених.

Митрополит Іоанн Теодорович – гостем Видавництва і Редакції „Овиду”

Після Собору Української Православної Церкви в США, що відбувся в Клівленді, Митрополит УПЦА і голова Собору Митрополит Іоанн Теодорович відбув одноденну візиту в Чикаго, щоб відвідати наше видавництво та обговорити видання своєї великої праці п. з. „У ВЕЛИКЕ НЕВІДОМЕ”. Перший том цієї праці вже друкується в друкарні нашого видавництва і появиться на початку 1968 року, а два дальші томи також передані до друку. Блаженніший Митрополит Іоанн Теодорович і видавець Микола Денисюк в Редакції „Овиду”. При цій нагоді співробітники Видавництва привітали Блаженнішого Митрополита з Його 80-літтям, яке „Овид” відзначає окремою статтею проф. І. Розгона.

Збірник праць з історії української мови

Харківський державний університет у 1962 році видав збірник праць під назвою „Питання історичного розвитку української мови” (Праці Міжвузівської наукової конференції, що відбулась у Харкові 15-20-го грудня 1959 року, присвячені V Міжнародному з'їздові славистів). Збірник містить 22 статті, присвячені різним питанням українського мовознавства — методичні, граматичні та історичні.

Можна сказати, що автори більшості статей не були зв'язані з певними настановами, а писали так, як говорило їм їх наукове сумління, беручи до уваги лише факти з сучасного та історичного минулого. З цих міркувань збірник можна оцінювати як значне досягнення в ділянці дослідження української мови.

Та все ж таки не обійшлося без настанов і в цьому збірникові. Так, І. К. Білодід, Г. П. Іжакевич та З. Т. Франко в статті „Основні принципи створення курсу історії української літературної мови радянського періоду”, якою починається збірник, дають певні настанови, як саме треба будувати такий курс, вказавши, як звичайно, на боротьбу „проти буржуазно-націоналістичних перекручень в галузі мовного будівництва на Україні, проти намагань буржуазно-націоналістичних елементів спотворити українську літературну мову, відірвати її розвиток від спільних шляхів її розвитку з братньою російською мовою”. І тут же підкреслюється, що „творчі взаємозв'язки з російською літературною мовою були одним з важливих чинників збагачення й удосконалення української літературної мови”.

Інші три автори — Ф. П. Медведєв, П. А. Моргун і М. Ф. Наконечний велику статтю „Про основні етапи історичного розвитку української літературної мови” присвятили цілому рядові проблем, як: періодизація історії української і російської мов, проблема Закарпаття, початковий період творення мови української нації, київський говір як провідний східнослов'янський діалект за доби Київської Руси та ін.

Автори вказують на розбіжності, які виявились в дискусії на конференції викладачів мови в грудні 1959 року в питанні, якою має бути схема періодизації історії літературної мови, на недостатню підготовленість, яку ви-

явила дискусія викладачів, фахівців з історії мови. Вказується на те, що дехто з авторів дискусійних статей висловився за те, щоб період Київської Руси, „добу єдиної давньоруської народности X-XIII ст” з курсів історії української мови зняти геть; так само познімати його і з курсів російської і білоруської мов, як період, що зовсім нібито не належить до історії цих братніх народів”.

Автори статті не могли замовчати й того факту, що фонетична система української мови, характерні риси її граматичної будови почали складатися не в XIV ст., а задовго перед тим, ствердивши, що це не підлягає сумніву. Вони заперечують, вважаючи необґрунтованим, твердження про нібито пізнє формування української мови (XIV-XVII ст.), що „його обстоюють поодинокі мовознавці”. Автори твердять, що „історію мови українського народу” „не можна вивчати у відриві від мови давньоруської, що дала початок і російській, і українській, і білоруській”. Причём, на їх погляд, „це рівною мірою стосується до літературної української мови, як і до живої говіркової мови української народности”. Таке нерозмежування літературної і живої мови є грубою методологічною помилкою, бо жива мова в корені відрізнялась тоді від літературної, побудованої на основі староболгарської мови. Та все ж не обійшлося без обвинувачення „буржуазних націоналістів”: їх твердження про те, що українська мова існувала ще в доісторичні часи, автори статті називають „ненауковим”.

Окрему статтю про періодизацію української літературної мови подає М. К. Бойчук, який твердить, що в „Програмі” з історії української літературної мови „давньоруську мову (X-XIII ст.) не можна показувати як перший етап в історії української літературної мови, бо давньоруська мова — це не українська мова”. Доходить буквально до заперечення історичних основ української мови.

Інші статті вже не мають гострого тенденційного спрямування, а здебільшого побудовані на фактичному матеріалі пам'яток. Так, Ф. Є. Ткач у статті „До питання про характер української літературної мови XIV-XVII століть” насамперед робить методологічне засте-

реження тим, що українську літературну мову розглядають як „надбудову”, що й привело, на його думку, до того, що в запропонованих схемах періодизації укр. літ. мови покладено „не характер структури мови, її фонетичної та граматичної системи”, а „хронологічні межі”, зв'язані з головними етапами історії розвитку українського народу. „Недосконалість такої періодизації, — каже Ткач, — очевидна, і це відчувають усі, про що свідчить і проведена дискусія”. Цю проблему автор правильно зв'язує з усебічним і об'єктивним вивченням української літературної мови „на всіх етапах її розвитку”. Свій погляд автор підпирає фактами деяких ділових документів і, взагалі, пам'яток ХІУ-ХУІІІ ст.

А. А. Москаленко, який, взагалі, на харківській конференції виявив себе оборонцем правдивої історичної науки, вбачаючи коріння історії української мови далеко за межами ХІУ ст., в статті „Питання становлення мови української народності” подає цілий реєстр мовних особливостей ХІ ст., назвавши їх, з огляду на небезпеку відступати від настанов, особливостями „майбутньої” української мови. Прикрившись терміном „майбутнім”, Москаленко, таким чином, подав цілу систему фонетичних, морфологічних, синтаксичних і лексичних явищ у таких пам'ятках, як: Остромирова Єв. 36. Святослава 1073 і 1076, Архангельська Єв. 1092, Гал. Єв. 1144 — пам'ятках, які вважаються в історичній науці українськими з походження пам'ятками. На підставі спостережень мовних особливостей цих пам'яток Москаленко рішуче заявляє: „Ми не можемо погодитись з поширенням у частині нашої мовознавчої і історичної літератури твердженням, „нібито українська мова почала формуватись тільки з ХІУ ст.”, ствердивши, що до ХІУ ст. відбувався процес „становлення східнослов'янських мов, а в ХІУ ст. він закінчився, що „ще в умовах Київської Русі почали складатися три братні східнослов'янські народності та їх мови”.

П. П. Плющ у статті „До питання про так звану „просту мову” ХУІ-ХУІІІ ст. на Україні” накреслює ряд проблем вивчення „простої мови”. З них найголовнішою він вважає проблему „всебічного і наукового пояснення того, як було створено „просту мову” як мову літературну в середині ХУІ ст. і які були причини паралельного її співіснування на Україні протягом ХУІ-ХУІІІ ст. поряд з церковносло-

в'янською мовою майже в усіх жанрах літератури”.

Є. М. Марковський у статті „До характеристики мови українських інтермедій ХУІІ-ХУІІІ ст.” ставить своєю метою показати, що мова інтермедій є певною мірою унормованою літературною мовою, яка складалась на живій народній мові. Автор твердить, що мови двох найстарших українських інтермедій, доданих до трагедії Гаватовича 1619 року, характеризують ілюстрацію наддністрянської говірки початку ХVІІ ст. Він стверджує також, що немає принципового розриву між літературною мовою ХУІІ-ХУІІІ ст., як це видно з інтермедій, і новою українською літературною мовою, як це видно з творів І. Котляревського, заперечуючи твердження інших дослідників (Ф. Жилка, Л. Булаховського), нібито нова українська літературна мова виникла в наслідок розриву літературно-мовної традиції в ХУІІІ ст. і занепаду давньої української літературної мови в Східній Україні.

Досить цікавою є стаття М. Ф. Наконечного „До вивчення процесу становлення й розвитку фонетичної системи української мови”. Наконечний підкреслює, що однією з найактуальніших і найважливіших проблем сучасного мовознавства є питання системності мови. Зокрема він твердить, що фонеми **б, п, в, м** у позиції перед **і** зійшли лише на позиції варіантів, втративши колишнє самостійне значення одиниць системи **б, п, в, м** і ставши позиційними варіантами **б, п, в, м**. Про це, на жаль, в курсі історичної граматики нічого не говориться. А тим часом, — каже Наконечний, — предметом історичного мовознавства має бути розвиток мовної системи як цілості. Він вважає абсурдними висновки авторів „Історичної граматики”, коли вони розглядають фонетичні явища ізольовано поза зв'язком з системою. Але до цього твердження Наконечного треба внести поправку. Фонема **б, п, в, м**, будучи з природи твердими навіть на праслов'янському ґрунті, такими перейшли в усі слов'янські мови. Вони ніколи не були пом'якшеними і не могли творити фонематичної парності **б-б, п-п, в-в, м-м**. Враження м'якості справляє власний тон наступної голосної **і**.

М. Наконечний вносить поправку до традиційного пояснення зміни **е** в **о** після шиплячих і споконвічно м'яких приголосних, вважаючи це явище не суто українським, а спільно-східнослов'янським. Причому, він стверджує, що процес лямбізації **е** в російській і білорусь-

кій мовах вийшов за межі м'яких приголосних і „набув ширшого розмаху”, перекинувшись на склади з іншими м'якими приголосними.

Наконецний займає методологічно помилкову позицію, коли твердить, що **ѣ** змінилось в **і** процес відносно пізній, підпираючи своє твердження збереженням дифтонга **іе** в північноукраїнських говорах. Наука вже давно розмежувала явища північноукраїнських говорів і південноукраїнських як два незалежні процеси. Поліські дифтонги не мають нічого спільного з південноукраїнськими монофтонгами.

Автор не поділяє думки О. Соболевського, що африката **дж** — суто український новотвір „аналогічного походження”, і вважає правильними думки О. Потебні, О. Шахматова та А. Кримського про спільне східнослов'янське походження цієї африкати з прасл. **čj**.

Наконецний заторкує питання т. зв. „непом'якшених” приголосних перед **и**, **е**, зокрема перед **і** з **о**, називаючи це останнє явище традиційною рисою української мови. Він цілком правильно визнає „за єдину норму непом'якшені **ді, ті, ні, лі**” в таких словах, як **стіл, сніп, радість**, та ін., наводячи численні приклади протиставлення приголосних фонем **д-д, т-т, н-н, л-л, з-з, с-с, ц-ц**, перед **і**, яке походить з двох різних джерел: **ніс (носа) — ніс (несу), тік (току) — тік (тече), діл (долу) — діл (діло), ніж (ножа) — ніж (кращий, ніж він), дій (доїти) — дій (діяти)** та ін.

Це питання він докладно і всебічно освітлює численним матеріалом з діалектів, підпираючи працями О. Потебні, К. Михальчука, А. Кримського, О. Шахматова, які так само не визнають м'якості приголосних перед **і** з **о**. Це дуже важлива ділянка з української ортоєпії. Автор суворо і слушно критикує тих, які пишуть, що „в південно-східньому наріччі перед секундарним **і** з **о** приголосні послідовно пом'якшуються”.

В кінці статті Наконецний правильно стверджує, що система фонем української мови „є продукт складного і багатовікового процесу”, зводячи до праслов'янської доби такі явища, як **ц (ловець, глиця), дж** з **čj** в дієсловах. Але методологічно невірним є його твердження про „давньоруську мову” (такої мови не було П. К.) і про занепад редукованих **ѣ, ъ**, датуючи це останнє явище XII-XIII ст., тоді як насправді воно значно давніше.

Ф. П. Медведєв у статті „Українські гра-

моти XIV-XV ст. як пам'ятки мови української народності” знову стверджує штамповану тезу про XIV-XV ст. „як початковий період мови української народності”. А пам'ятки цього часу він називає „ранніми письменними пам'ятками української мови”. Зокрема **ѣ** в граматах XIV-XV ст. він вважає найдавнішим явищем в історії української мови. Так само сюди він відносить зміну **е** в **о**, занепад редукованих **ѣ, ъ** (датує II половиною XII ст.) зміну **о, е** в нових закритих складах, злиття **и** та **ы**, перехід **а** в **о (Олександр)**, диспаліталізацію приголосних та ін. А звідси його висновок: „Важливе значення українських грамот полягає в тому, що вони є раннім і дуже важливим джерелом і дають цінний мовний матеріал для вивчення історії української мови”. Автор обминув всі, дійсно важливі пам'ятки попередніх часів (Зб. Святослава 1073, 1076; Арханг. Єв. 1092, Гал. Єв. 1144 та ін.), бо боявся переступити дозволу межі XIV ст.

П. Д. Тимошенко в статті „Взаємозв'язки між фонетичними і морфологічними явищами в українській мові” говорить про фонетичні зміни в наслідок занепаду **ѣ, ъ**: утворення нових груп приголосних, спрощення, асиміляцію і дисиміляцію в цих групах, вставлення голосних і приголосних, подовження голосних у попередніх складах та зміну **о, е** в нових закритих складах. Разом з тим він говорить і про морфологічні зміни, підкреслюючи взаємні зв'язки між явищами цих змін: нове відмінювання іменників, прикметників, числівників тощо. Вплив фонетичних процесів, як твердить автор, позначився на всіх частинах мови. Напр., ствердіння шиплячих викликало мішану групу іменників, іменники м'якої групи на **р**, в наслідок диспаліталізації його, злились з іменниками твердої групи. Тут же автор стверджує, що занепад **ѣ, ъ** проходив повільніше в кінці слів, ніж у середині, тоді як Шахматов та інші твердили навпаки. Так само зміну **е** в **о** після шиплячих він ставить у залежність від морфологічних чинників, доповнюючи Соболевського, який не звернув уваги на те, що ця зміна відбулась у пам'ятках переважно в суфіксах і флексіях. Мовляв, морфологічна аналогія сприяла розвиткові фонетичного процесу (напр.: **мужомь** — аналогія від **братомь**). На цій підставі він поправляє М. Жовтобрюха (Історична грамати́ка, 142), який у написанні **чоловѣ́ка** в Зб. 1073 року схильний вбачати помилку переписувача.

М. А. Жовтобрюх у статті „Про деякі явища граматичної аналогії в українській мові” докладно спиняється на явищах зміни **о**, **е** в **і**, де немає фонетичних підстав, підводячи їх під граматичну аналогію. Але місцями авторове пояснення різних форм вражає штучністю: доводиться авторові штучно підшукати слова чи форми слів, які нібито служать аналогією для творення інших слів чи форм. Чи не краще було б пояснювати такі **явища** гармонійним вирівнюванням звуків, що його можна було б назвати законом гармонії звуків. Ще О. Синявський вказав на те, що **не**фонетичні форми з **о** чи **і** (**послати, пождати, погнутись і піймати, зігнутись, розібрати, підігнути** та ін.) — це вироблені вже літературні норми, які постали шляхом гармонійного вирівнювання звуків і підлягають саме цьому закону*). Не слід надуживати граматичною аналогією там, де її немає.

Крім того, наводячи численні приклади з префіксом **про** — (**продрати, пропхати, прокласти, простояти** та ін.) і пояснюючи їх виключно граматичною аналогією, автор не приймав до уваги функціональне значення префікса **про**—, що має значення руху в просторі і часі в напрямі через, крізь щось. Так само й слова з префіксами **до**—, **по**— (**допхати, доспати, поспати, поссати** та ін.), де головну роль грає функціональне значення префіксів (закінченість або частковість дії). Тимчасом автор пояснює ці форми тим, що вони не зазнали впливу аналогії, а тому, мовляв, зберегли **о**.

Л. Коломієць у статті „З історії флексії давального відмінка однини іменників чоловічого роду —**ові**” подає історію взаєморозвитку **о**— та **у**— основ і впливу останніх, що позначився особливо в українській мові, поширюючись майже на всі іменники **о**—основ (**синові, батькові, сватові**). Особливо багато матеріалу подається з так зв. „ділової письменності” XIV–XVI ст., але він обминає пам’ятки до XIV ст., бо історію української мови, ідучи за вказівками, починає тільки з цього часу. Автор правильно стверджує, що „наявність безперервного вживання —**ові** в українських

говірках дозволяє твердити, що закінчення давального відмінка —**ові** є однією з найдавніших характерних особливостей української мови. Але твердження він підпирає лише фактами з XIV ст.

З. М. Веселовська в статті „Деякі особливості наголосу прикметників української мови кінця XVI ст.” подає докладну аналізу наголосу прикметників пам’яток цього періоду. На підставі особливостей наголосу пам’яток автор зазначає, що усталилась певна система українського наголосу. Зокрема вона вказує на загальну тенденцію в історичному розвитку наголосу прикметників — вирівнювання наголосу в окремих групах прикметників, об’єднаних певними ознаками.

С. П. Самійленко в статті „З історії форм давального відмінка однини особових займенників у давньоруській і українській мовах” пише про два види форм займенників: з кореневими **е** і **о** (**тебѣ, тобѣ**), стверджуючи, що в давніх пам’ятках найчастіше виявляються форми **тобѣ, собѣ** (звідки українські **тобі, собі**) в світській літературі, а форми **тебѣ, себѣ** — в церковних пам’ятках. Звідси він робить висновок, що форми з кореневим **о** є спільно-східнослов’янськими, а форми з **е** — вплив книжної старослов’янської мови. Він зв’язує це **е** з другим південнослов’янським впливом. Але сучасні російські форми **о** (**тебе, себе**) він не наважується пояснювати цим південнослов’янським впливом, тоді як І. Приступа (Говірки Брюховецького району Львівської області, Київ, 1957, стор. 49) схильний вважати їх старослов’янськими з походження.

В цій статті автор порушує питання первинних (**ми, ти, си**) і вторинних (**мьнѣ, мѣнѣ, тебѣ тобѣ себѣ, собѣ**), підкреслюючи наявність у церковних пам’ятках первинних форм, а в світських — вторинних. Але всі ці форми, первинні і вторинні, він вважає праслов’янськими з походження.

В. П. Беседіна-Невзорова в статті „До історії складних форм майбутнього часу в українській мові” вказує на те, що форми з —**му** давніші в українській мові від форм з **буду**, Але вже з XIV ст. обидві ці форми стають поширеним засобом визначення майбутнього часу. В обох цих формах ознаки майбутнього часу мають лише модальне значення. Звідси підкреслюється форма з **буду**, де лексичне значення виступає з найменшою виразністю, тоді як форма з **иму** (що змінилось в —**му**) має більш помітне лексичне значення. Цим, на

*) Див. ще: П. Ковалів. До питання гармонії звуків в українській мові. Наукові записки УВУ, 1958, ч. 2. Див. також: В. Сімович. Проблема гармонії складів у слов’янських мовах. Прага, 1928.

думку автора, пояснюється те, що форми з **буду (буду робити)** в українській мові не менш поширені, ніж форми з **—му (робитиму)**. Історичним питанням української мови присвячені також статті: „Історичний розвиток лексико-словотворчих типів прикметників з суфіксом **—ськ—** в українській мові” І. І. Куценка, „Українські прізвиська з прикметниковими суфіксами” (на матеріалі Полтавських актових книг XVII ст.) І. Д. Сухомлина, „Творення іменників чоловічого роду за допомогою суфікса **—ок**” (на матеріалі українських грамот XVI ст.) А. В. Майбороди, „Давньоруська основа словотвору української топоніміки” Ю. О. Карпенка, „Лінгвогеографічні контрасти як джерело історичного вивчення говорів Наддніпрянини” В. С. Ващенко, „Архаїзми у складі лексики буковинських говірок” В. А. Прокопенка.

Нарешті, окреме місце займає стаття Є. П. Мартянової „Лексичні запозичення українського походження в сучасній французькій мові”, де автор подає ряд слів українського походження у французькій мові, які не мають своїх еквівалентів у цій мові. Ці слова, як твердить автор, потрапляли у французьку мову або безпосередньо, в наслідок знайомства

Франції з українською культурою, або через російську мову, або через польську мову.

Переглянута нами збірка статтей безпечно має наукову вартість, особливо цінна тим, що тут подається багато джерельного матеріалу, який може бути використаний для дальших наукових дослідів у тій чи іншій сфері українського мовознавства. Одно треба рішуче заперечити це вживання терміну „давньоруський”, яким позначається період історії української мови до XIV ст., замість цілком природного терміну „староукраїнський”.

З окремих статтей треба підкреслити наукову цінність статтей М. Наконечного і Є. Марковського, де подається докладна аналіза матеріалу з історичної граматики української мови. А стаття В. Ващенко має значення для історичного вивчення українських говорів. Стаття А. Москаленка має значення як свідчення деякого перелому у поглядах на початковий період історії української мови. Стаття З. Веселовської цікава для історії наголосу. Але зовсім непотрібні „настанови”, що їх подають автори І. Білодід, Г. Їжакевич та З. Франко, дезорієнтуючи читача й скеровуючи на шлях фальшивого розуміння історичного процесу української мови.

ДРУКАРНЯ ВИДАВНИЦТВА МИКОЛИ ДЕНИСЮКА

приймає замовлення на всякі

ВЕЛИКІ Й МАЛІ ДРУКАРСЬКІ РОБОТИ

українською, англійською та іншими мовами.

Приймає до друку офсетом або на плоскій машині

КНИЖКИ, ЖУРНАЛИ, ПРОПАМ'ЯТНІ КНИГИ НАШИХ

УСТАНОВ, ПОРТРЕТИ тощо.

з гарним оформленням і оправою всякої величини.

Виконання робіт швидко й дуже дбайливе (зразком можуть

послужити такі видання, як твори Тараса Шевченка,

Трилогія Богдана Лепкого, „ОВИД” і інші).

Ціни низькі.

Роботи доставляємо до всіх місцевостей у ЗДА. Канал та

інших країнах.

MYKOLA DENYSIUK PUBLISHING CO.

2226 W. Chicago Ave. Chicago 22, Ill. USA

ТАРАС ШЕВЧЕНКО — ПОВНЕ ВИДАННЯ
ТВОРІВ, I — XIV ТОМІВ. ВИДАВНИЦТВО
МИКОЛИ ДЕНИСЮКА, ЧІКАГО 1959 — 1963.
ТВЕРДА ОПРАВА, З ПОЗОЛОЧЕННЯМ. ЦІНА
75.00 ДОЛ.

У шевченківські ювілейні роки (1961-1964) одним із найдостойніших пам'ятників Генієві України є повне видання його творів. Думки Шевченка такі глибокі, а ідеї такі непроминально-вічні, що довести їх до свідомості читача в ясній, переконливій і правильній інтерпретації може тільки справді науково-критичне видання, підготоване передовими шевченкознавцями нового часу.

Ми знаємо, з якою запеклістю намагаються вороги українського народу сфальшувати, применшити й ослабити ідейну сторону творчості Шевченка, заперечуючи чи промовчуючи те, що в ній найістотніше — національний елемент. Цій згори й віддавна запланованій акції гальмування впливу національного поета-державника на свідомість його народу і приглушування його патріотичних закликів мусимо протиставити такі видання його творів, які б давали повний, прозорий і вірний образ його духовості і робили це солідно, відповідально та авторитетно. Бо боротьба за справжнього Шевченка та оборона його величної ідеології перед ворожим наступом — це одночасно бій за майбутню Україну, за виховання й підготову сьогочасного й майбутніх поколінь до чергових історичних завдань.

Наша й зацікавлена Шевченком чужинецька літературна критика ствердила без сумніву, що одним із таких видань, в яких живе й діє дух справжнього Шевченка, є повне критичне видання його творів, що появилось в рр. 1959-1963 у в-ві М. Денисюка в 14 томах. Це збірна праця цілої низки учених шевченкознавців, починаючи членами довоєнного Українського Наукового Інституту у Варшаві й кінчаючи членами теперішнього НТШ та УВАН на еміграції. Тому воно і найповніше, і найдокладніше, і найбагатше на нові здобутки науки шевченкознавства. В ньому вся духовна спадщина Шевченка: поезія („Кобзар”), драматичні твори, повісті, доступне досі листування, репродукції рисунків і малярських картин, зразки перекладів його творів на інші мови, а також замітки й пояснення до текстів, найновіша й найповніша бібліографія та збірник статей про Шевченка і його творчість. Можна сміливо сказати, що такого видання українська вільна наука ще не мала, що це — за словами проф. Я. Рудницького — „останнє слово справжнього наукового шевченкознавства”.

Отож, повне видання творів Шевченка в 14 томах — це не тільки достойний нерукотворний пам'ятник Шевченкові, здвигнений українською вільною наукою, яка єдина має можливість правильно інтерпретувати творчість Поета, але й найкращий ювілейний подарунок українському народові, передусім його еміграції. Мета видання — донести творчість Шевченка в найбільш зрозумілій, доступній та естетичній вигляді до розуму й серця всякого читача, а тим самим підняти українську свідомість у масах і спрямовувати енергію та зусилля всієї спільноти на здійснення національних і вселюдських ідеалів Добра, Краси і Правди, що були у Шевченка універсальними символами Божих і людських моральних вартостей. Одноразом це монументальне видання вже навіть самим своїм зверхнім виглядом з найкращої сторони репрезентує перед чужинцями наші видавничі осяги і наш культ найбільшого поета-пробудника України. Тож не диво, що вдоволені читачі називають це видання „великим вкладом в українську культуру і великою користю для нашої загальної справи”.

Повне 14-томове видання творів Тараса Шевченка всіма сторонами заслуговує на те, щоб стати не лише прикрасою мешкання кожної свідо-мої української родини, але й бути справді творчою лектурою для всіх нас, особливо ж для молоді та підростаючих поколінь, що не бажать відстати від рідного берега й шукають на ньому цілющих джерел духової сили, потрібної для здійснення предківських заповітів.

Кароноко

(Продовження)

6. ЛЕГЕНДА ПРО АМІЛЯВАКА

Ми їхали вже по венесуельській низині, наближаючись до властивих „льянос“, до степів. Сонце тут пражило без милосердя. Повітря було розпалене, мов криця, до зовнішньої сторони авто годі було доторкнутися. Дорога була прекрасно асфальтована. По боках виднівся краєвид, спалений сонцем і пожежами. Вогні, що їх я описав у нарисі „На Ріо Орітуко“, вже були погасли. Після них залишилась сумним спомином чорна спалена земля, посипана місцями, мов сіллю, густим білим попелом, а з нього безпомічними каліками стирчали до неба чорні обгорілі стовбури дерев.

Щось патетично величне відчувалося в цій спаленій, замученій спрагою природі. Період засухи, що триває від листопада до травня, має свої принади. Віра, як малярка, захоплювалась кольоритом краєвидів: зникли яскраві зелені барви, кольори стали м'які, ніжні, пастельні. Ми мали перед собою симфонію сірих, рудих, охрових і чорних барв. У цьому була своєрідна сентиментальна краса. Було щось, що нагадувало нашу осінь. Ніжним мереживом, тонкими філігранами дерепшітали безлисті гілляки дерев. Де-не-де яскраво-жовтою або оранжевою плямою цвів який-небудь придорожній велетень. Часами ніжною, ще жовтавою зеленню прокидався передчасно з своєї летаргії якийсь кущ, оптимістично віщуючи недалекі дощі й нове пробудження ще тепер сонної природи.

Білими плямами світилися на охровім та умбровім тлі поодинокі хатки, криті соломою.

— Зовсім, як на Україні! — казав Могила.

Ми доїхали до Дос Камінос і звідти звернули на схід на Ель Сомбреро. Дорога була рівна, як стріла, так що можна було спокійно їхати із швидкістю 100 кілометрів на годину.

— Яка чудова дорога! — сміявся захоплено Могила. — Все деречіто*) та деречіто!"

А краєвид все мінявся. Ми в'їхали в зону пальм „моріче“. Наліво і направо від дороги тягнулися цілі ліси пальм. Бурозеленими він-

ками вони вимальовувалися на тлі яскраво блакитного неба. В дощевий період це все було залляте водою. Смарагдовозелена вегетація островами, на яких цвіли фіолетові водяні гіяцинти, покривала воду, і пальми ставали пишними, буйними; тисячі водяних птахів, білих чапель, скарлатних ібісів, зелених папуг знаходили тут свій притулок. Та тепер пальми сумували ностальгічними силуетами, очікуючи ліпших часів.

— Це пальма моріче? — спитала Ірина.

— Так, це моріче *Mauritia flectuosa*. До неї стосується дуже цікава легенда, що її розповідали індіанці племені таманако. Ця пальма в житті індіанців грала і грає дуже важливу роль. Мало, того, що вона своїми віями навіває на індіанців свіжість і сон, вона його і оп'яняє своєю кров'ю, переминою в п'янку напої, одягає його, дає йому матеріал до будови, до виробу човнів. Серцевина її дає йому смачну поживу, її листя покриває його хату і в його мітології вона грає дуже важливу роль.

Цікаво, що легенда про потоп є і у таманаків.

Вони жили — розповідає легенда — на берегах ріки Кучівєро, що разом з Каурою і Суапуре вливаються у велетня Оріноко коло підніжжя гір Сієрра Енкарамада. Жили спокійно, але, як і всі смертні, грішили. Батько і Мати всіх речей, могутній Іна-Уїкі, попереджав кілька разів, що їх постигне страшна кара, якщо не перестануть грішити, та вони на це не дуже звертали увагу. Нарешті терпець великого Іна-Уїкі увірвався. Його грізний голос заревів з небес, що вкрилися страшними чорними хмарами. Закипіли і збурилися води батька ріки Оріноко, запінилися і заклекотіли ріки. Каура та Кучівєро вийшли з берегів. Розірвалося небо, і поллялася з нього вода. Води ріки змішалися з водами неба, і сорок днів та ночей лляли страшні дощі.

— Тату, та це ж ти повторяєш те, що пише про потоп Біблія!

— Цілком слушно. Тут якраз і є цей безмірно цікавий паралелізм між переказами долини Тигра та Евфрата і долини Оріноко. Цим були вже вражені і ті місіонери, що прибули

—*) Рівнесенько.

в ці землі разом з конкістадорами. Але, слухайте далі!

І ось знайшовся тутешній Ной. Знайшлось двоє молодих індіан, чоловік та жінка. Вони були без гріхів. Плавали на поверхні шалених вод, аж доки їм не вдалось ухопитися за пальму моріче, що волею Іна-Уікі підплила до них. Цієї пальми вони трималися на поверхні розбурханих вод, аж доки буруни не викинули їх на величезну скелю — брата нашого Апарату — що своїм шпилем стриміла над водами. Скеля називалася Тепу-Мереме. Звідси вони побачили, що все затоплено і всі живучі істоти загинули. І коли вони, змучені, голодні, почали дякувати Іна Уікі за свій рятунок, то нагло побачили, що по водах пливе з величезною скорістю човен, а в нім людина з обличчям барви ранніх рожевих хмар, з буйним білим волоссям, бородою та очима що світилися, мов бриланти.

— Не бійтесь! Я Амалівака, і прибуваю до вас з наказу свого батька Іна-Уікі. Ви голодні, і я вас нагожую!

Він відломив паросток від пальми моріче, на якій врятувалися молоді індіани, і посадив його в землю. Негайно з нього виросла величезна пальма і вкрилася соковитими плодами.

— Це дерево воскресіння, це дерево добра і зла! — промовив Амалівака. — Воскресіння тому, що, як воно воскресло із уже мертвої пальми, так і рід людський воскресне з нього, щоб ще раз населити землю й жити на ній без гріха. Дерево добра, бо з нього добрі люди дістануть усе, що їм необхідне для чесного життя: хліб, світло, дах, гамак, одяг, житло й човни. Дерево зла, бо злі люди, зловживаючи його щедротами, будуть з нього виробляти п'янки напої і зброю, щоб себе нею взаємно вбивати. Їжте його овочі, а насіння кидайте через своє плече! З нього волею Іна Уікі зродяться нові люди.

Амалівака сів у свій човен і залишив їх.

Люди послушали його. З кожного зерняти, що вони кидали через своє плече, поставала пара індіан — чоловік та жінка, і вони стали батьками нових поколінь.

Води почали опадати. Одного дня знову приплив Амалівака і привіз з собою свого брата Вочі і дві свої доньки.

Він нарисовав на скелі знаки сонця та місяця, вдарив у свій бубон (а то був велетенський камінь у степах Майта, його і тепер видно на берегах Оріноко) і почав з братом наводити порядки, пересувати гори, визначу-

вати течію рік. Вочі хотів допомогти таманакам, зробити так, щоб Оріноко тік в обидва боки — і до моря і від моря, щоб людям, що мусіли веслувати від моря, не було так тяжко боротися з течією. Та це йому не вдалося. Тому він зробив так: ріка тече до моря, а від моря дує вітер, і помагає плисти тим, що мусять веслувати проти течії.

Доньки Амаліваки звикли до мандрівок, тож не хотіли сидіти спокійно на одному місці. Завжди блукали по лісах і збирали орхідеї. Амаліваку це розсердило, бо він хотів, щоб вони помагали залюднювати землю і з чоловіками, що постали з зернят пальми моріче, народжували нових людей. Тому він переломив їм ноги, щоб вони не могли бігати, і після того кількість таманаків почала дуже скоро зростати. Переконавшись, що все гаразд, Амалівака сів у свій човен, поплив угору по Оріноко і зник навіки з людських очей.

Пальмовий ліс скінчився. За ним почалися степи, зарослі сухим чагарником і рідкими деревами.

— Стій! — нараз скрикнула Віра. — Дивись, там щось лежить!

Спинили авто. Збоку коло дороги лежало якесь жовто-гніде звіря. Вийшли з авта, щоб зблизька до нього приглянутись. Воно було цілком свіже — видно, що його недавно вбило якесь проїждже авто.

— Це мурашкоїд, але малий. Їх тут називають *oso melero*, а по вченому *Tamandua tetradactyla*, — сказав я. — Бачите, він жовтий і має довгий голий хвіст. Ним він чепляється за дерева, коли вилазить на них шукати гнізд мурашок. Він рідний брат того величезного *oso palmero*, *myrmecophaga tridactyla*, що його ми бачили на Ріо Орітуко. Їх тут у степах багато. Я приніс з авта ножа і зняв із звіра шкіру. В сусіднім селі ми дістали соли, і я натер нею шкіру, щоб вона була свіжа, поки вернемось до Каракасу.

Далі знайшли ми на шляху теж роздавлену автом лисицю. Однак вона вже була в стані розкладу, і ми її не чіпали.

Сонце стояло вже високо над головою і пражило немилосердно. Окрім спраги, ми почали відчувати й голод.

7. ЮГОСЛАВСЬКИЙ ОБІД

Коло першої години ми доїхали до Вальє де ля Паскуа. Тут вирішили спинитися, пообі-

дати й наповнити свої термоси холодною содовою водою.

Проїжджаючи поволі по вуличках села, ми побачили ідальню. Спинились і почали радитися, чи заходити до неї, чи ні. Виглядала вона не дуже привабливо. Таки над дверима висів на залізнім гаку величезний шматок м'яса. Пекуче сонце сушило його за тією самою метою, за якою колись це робили буканіри. На нім сиділи тисячі мух, інші гуділи та бриніли, шукаючи вільного місця де можна б сісти. На даху сусідньої хати влаштували загальні збори замури*) і ласо дивилися на це м'ясо.

Якийсь тип у колись білій сорочці, в таких же штанах та в альпартатах на босу ногу вийшов з дверей.

— Ну ні! Я сюди обідати не піду! — рішуче заявила Віра. — Один погляд на це м'ясо відбирає в мене охоту їсти.

— Дійсно, погляд не дуже апетитний! — сконстатував Могила.

Тип усміхнувся широко і помахав нам рукою.

— Молім лепо, молім лепо! Заходьте! — заговорив він мішаниною російської та сербської мови. — Всередині чистенько і я маю смачні речі.

Ми аж очі витріщили, почувши слов'янську мову.

— Ви югослав? — спитав я.

— Да, да! Югослав, молім лепо! Імію тут ресторант. Заходьте! Не будете жалеть.

А й справді, ходім! — сказав я. — Я голодний, і Бог його знає, чи знайдемо ще де яку ідальню. А тут ще і брат слов'янин!...

Зайшли. Дійсно, всередині ідальня була досить чиста. Навіть з вентилятором. Дерев'яні столи були вкриті цератою. З дверей у глибині кімнати доносились смачні пахощі.

Ну так сідаймо! А ви, добродію, в першу чергу принесіть нам холодного пива!

Доки господар сховався за пиво, я пішов поза хату на двір на розшуки того місця, куди король пішки ходить. Знайшов його носом. У глибині невеличкого брудного дворика стояла якась повітка, дуже сумнівної архітектури — але сморід, що від неї йшов, показував мені, що я на правильному шляху. Якби хтось давав премії за бруд, то цей архитвір будівництва отримав би першу нагороду. Входячи до нього, я обережно вишукував порівню-

ючи „безпечні” сухі місця, де б можна було поставити ноги. Страх брав, що ще, не дай Боже, посковзнуся. Одно мене потішило, що господар все таки має якість почуття гігієни. Бо на стіні великими буквами було написано: “Nose horine enel piso!”**)

Цим санітарні вимоги заспокоєні. Що їх ніхто не виконує — це вже інша справа. А, може, місцеві тубільці не можуть читати. Бо вони, видно, роблять вперто і довго саме те, що неграмотний напис просить їх не робити. Крім того, бачу що, на стінах є і політичні гасла. Зеленими кривими буквами написано: “Vote berde, Copei!” Це заклик правої, соціально-християнської партії. Тому, що при виборах голосують три чверті анальфабетів, то, щоб вони знали за кого подають голос, кожна партія має свою барву. „Копей” — зелена, АД-партія Бетанкура — біла. УРД, майже комуністична партія — жовта. Ну, а ПЦВ, стопроцентні комуністи, так ті, само собою розуміється мають барву червону.

Дика спека. Вертаюсь у порівняно свіжу атмосферу ідальні, де весело гуде вентилятор. У кутку невеликий умивальник з мідницею, шматок синьо-мармурового мила і купка паперових серветок, щоб ними витирати руки. Помившись, з насолодою випиваю кухоль холодного пива.

Югослав подає їжу. Вона, на диво, апетитна та смачна. Чудесна куряча юшка, а потім паприка начинена рижом, м'ясом, січеними оливками та різними приправами. Паприка така смачна, що замовляємо ще по одній порції. Щойно після такої „закуски” югослав подає на стіл смажену свинину з чудесним пом-фрітом. На солодке — банани, помаранчі і чорна кава.

Доки їмо, з усіх боків збігаються пси — худі, голодні, в болячках, струпах та наростах. Сидять покірно віддалік і чекають терпеливо з очима, повним благання, чи не перепадє їм щонебудь з панського столу.

Ледве встаємо. І за це все, за 4 обіди — 24 болівари!...

Смертельно хочеться полежати, зробити „сіесту”, дозволити перевантаженому шлункові це все перетравити. Та нема ради! Треба їхати далі!...

Прощаємося з югославом.

Через три дні будемо вертатися, то знову

**) Неграмотно, означає: „Прошу не мочитися на підлогу!”

*) хижі птахи.

заїдемо до вас. Приготовте знову таку саму паприку!

Комо но! До свіданія! Щастливого пути!

Авто летить далі. Дорога все „деречіта”. 100-120 кілометрів на годину. Санта Марія де Іпіре, Паріагуан — і ми опиняємось серед властивих степів, де наліво й направо видко лише безконечні простори, зарослі травю.

Могила захоплений.

— Це ж наш краєвид! Наші степи, безмежні, широкі. От зараз появиться козак на коні. Безкрає море трави, де лише вітерець порушує вікову тишину...

Еге, брате! Чого захотів! Тут козака не побачиш! Тут живуть „льянерос”, степові кентаври — міцна, кремезна порода, подібна до гаучос Аргентини. Льянеро виростає на коні. Він з дитячих років звик об'їжджати диких жеребців, боротися з биками, перепливати повноводні ріки, перемагати в двобою каймана й тигра. Він ставиться зневажливо до небезпеки. Коли вибухла війна за незалежність Венесуелі, то саме в степах еспанці стрінулися з могутньою кіннотою під проводом Паеса і зазнали від неї страшених поразок. У мирний час льянеро пасе череди худоби. Душа його поетична, він любить спів та музику. Увечері коло ватри співає свої пісні у супроводі куатро або гітари і розказує нескінченні фантастичні оповідання, повні привидів та духів...

Він володар степів, він символ їх безконечности...

“El horizonte y yo vamos solos por la llana tierra...”

(Я і обрій, лиш ми єдині їдемо по рівній землі...)

— — — — —

Вечоріло. Червоне сонце вже потопало в морі трави, заливаючи її, мов пожежею, золотом та циноброю. Ми наближалися до Ель Тігре — містечка, що виросло на нафті венесуельського Сходу. Наліво від дороги починаються нафтові поля області Анако (Мобіль Ойль, Соконі). Далеко над обрієм на золотім тлі неба вирисовуються чорні силуети бурових вишок. І нагло це все зникає. Мов ніж гільйотини, спадає на землю тьма, і в ту саму хвилину спалахують в далечині величезні смолоскипи. Їх полум'я, рисуючи в чорноті ночі червоно-золоті зигзаги, рветься догори і десь розпливається в безконечності. Їх безліч, і там, і там, і там, — куди не глянь, горять ці повні своєї рідної містики вогні. Це “mechurrios”, невід'єм-

на окраса тутешнього краєвиду. Це нафтовий газ, що виводиться рурами на поверхню й підпалюється. Він горить день і ніч і надає, особливо вночі, краєвидові характер чогось таємничого, феєричного і одночасно грізного. Пригадує, що тут у надрах землі, лежать незлічені скарби, що тут накопичений величезний потенціал сил. Людська рука звільняє їх з вікового положу і скеровує довжелезними нафтовими проводами до морського берега, де на них чекають нафтоналивні кораблі, щоб везти потім ці соки венесуельської землі в широкий світ.

Це незабутній вид...

Ми пролітаємо швиденько через Ель Тігре. Тут холодно. Пронизливий вітер постійно о-свіжує повітря. Ще кілька кілометрів, і коло восьмої години вечора ми в'їздимо в Соледад, містечко на березі ріки Оріноко, звідки величезні поромми перевозять людей та авта через ріку в Сіудад Болівар.

8. ОРІНОКО

Головною вулицею Соледад їдемо поволі, бо діти, пси і свині лежать або граються посеред дороги. Треба чекати, доки вони більш або менш охоче заберуться. Вулиця обставлена маленькими поліхромними хатками. Перед ними сидять у кріслах, часами в коливалках їх мешканці й насолоджуються вечірньою прохолодою та пльотками. Дорога повертає вбік, і за поворотом ми бачимо перед собою батька рік — могутнє Оріноко.

Мені аж дух захопило від хвилювання. Нарешті я опинився над тією рікою, сповитою переказами та легендами, одною з найбільших рік у світі, рікою, на берегах якої творилися історія, рікою, з якою з'єднані імена славних конкістадорів, — Болівара та його співробітників, рікою про яку я мріяв ще малим хлопчиною в далекій Європі...

І ось я попливу сам по її могутніх водах! Вони велично течуть на схід до моря, розбиваючись об чорні скелі. Тепер, коли через засуху ріка сильно спала, ці скелі видніються над плесом. По них колись плили човни Пінсона, Ордаса, Дрейка, Гумбольдта, Болівара...

А на другім березі, високо над рікою різнобарвними світлами неонових реклям горить місто, старовинна Ангостура, тепер Сіудад Болівар, місто Болівара.

Ангостура — значить вузлина, бо тут Оріноко має лише 800 метрів ширини. А в найшир-

шому місці, коло Барранкас, воно має 22 кілометри.

Ми спинили авто коло трактиру в куті площі, що простягалася аж до річки.

До нас підійшов якийсь добродій, що сидів перед трактиром і попивав пиво. Увічливо привітався і спитав нас, чи може нам бути чимнебудь корисним.

Ми спитали його, чи попливе ще сьогодні через ріку який пором.

— Комо но, сеньорес! Вони їздять цілу ніч без зупинки. Он, бачите, саме відчалює один від того берега. Зараз він сюди прибуде. От, ви ним і переправитесь на той бік. Щасливої дороги і — *vayanse con Dios!* (Ідьте з Богом!)

Говорив з нами ввічливо, але з достоїнством. Ми були навіть трохи здивовані: так чітко різнилися його манери та тон від того, що ми звикли бачити і чути у наших „каракеньос”.

Очікуючи прибуття порома, ми зайшли в трактир чогось випити, дами задовольнилися содовою водою, а ми, чоловіки, випили по склянці пива.

Тим часом підплив пором, тяжко навантажений автами, що поволі з'їхали на берег. Тепер і ми обережно в'їхали на величезний пором, а вслід за нами ще який тузень авт та каміонів. Маленький „ремолькадор” (буксирний пароплав) весело сопів та пихтів, підштовхуючи величезного порома впоперек Оріноко. Я мовчки вдивлявся в таємничі води ріки-велетня, освітлені оранжевим місяцем у повні. Віра стояла коло мене теж у полоні містичних чарів цієї ріки.

— Яка краса! — шептала вона. — Скільки тут романтики, скільки легенд, скільки історії!

— Так, і скільки кайманів, карібів, анаконд! — додала із сміхом Ірина. На неї Оріноко жадного враження не робило. У її віці ще містики не відчують.

— Так, історія тут писалася кров'ю та стражданнями...

І доки веселий ремолькадор підштовхував пором то з одного, то з другого боку в напрямі на Сіудад Болівар, у моїй голові прискореним темпом пролетіли уривки давноминулого, що діялося на жовтих водах Оріноко.

... 1.8.1498 року Колумб під час своєї третьої подорожі обігнув острів Трінідад і на своє здивування побачив, що до моря вливається величезна кількість жовтаво-зеленої води і що на смак вона солодка. Він зробив правильний висновок, що це вода якоїсь дуже вели-

кої ріки і що вона може походити лише з якогось континенту.

— Ці води походять з земного раю! — закликав він.

Пропливаючи повз венесуельське побережжя в затоку Парія, він милувався чудовим краєвидом, буйною рослинністю і промовив: „Це благословенна земля!” Він тоді не догадувався, що ті солодкі води, які міняли барву моря, були водами Оріноко.

Щойно Вінсенте Янес Пінсон, капітан одної з каравел Колумба, а саме „Ля Нінья”, в 1500 році заплив у дельту Оріноко. На нього також справили велике враження маси солодкої води, що мішалися з водою океану, і він назвав ріку „Ріо Дульсе”, себто Солодка Ріка. Під тією назвою вона показана на мапі португальця Дієго Рібера, космографа імператора Карла П'ятого. Стара карібська назва ріки була Уї-апарі. Індіанці племені таманак називали її „Уріноко”, що означає „скручена гадюка”. Цікаво, що те саме слово мовою індіанців Гварао, що заселяють дельту, означає „місцевість, де веслують”.

Перший заплив у глибину венесуельської території Дієго де Ордас, один із завойовників Мехіко, товариш по зброї Кортеса. В 1531 році він вплив з Трінідаду двома великими кораблями і двома човнами. Серед 350 чоловіків його залоги були священики і 4 індіанці. Само собою зрозуміло, що головною метою цієї подорожі були розшуки золота. Дієго де Ордас знайшов індіанські села, зустрів ворожих індіанців і, ясно, жадного золота не знайшов. З неймовірними труднощами він доплив до місцевості, де височезні скелі загородили йому шлях так, що човни не могли далі плисти. Одні історики думають, що він доплив до порогів Атуре, інші вважають, що він помилково в'їхав у гирло ріки Кароні і спинився перед її катарактами. Після 20 днів плавання він повернувся. На його честь іменем його названо важний порт, що після того, як у Венесуелі знайдено залізо, постав там, де Кароні вливається в Оріноко. Повертаючись до Іспанії, Дієго де Ордас таємничо загинув. Думають, що його отруєно.

В 1533 р. близький приятель Ордаса, Альонсо де Геррера, теж плив угору по Оріноко і дістався до тих скель, які спинили Ордаса. Якось йому вдалося дістатися поза них і доплисти аж до гирла ріки Мета. Сам Геррера в цій подорожі загинув.

Усіх їх вабило золото. Під час цих подорожей конкістадори знаходили в індіан грудки

цього металю, якого у Гваяні багато. На цій підставі вони створили легенду про Ель Дорадо, про золоту людину, короля золота, суверена фантастичного міста Маноя на берегах уявного озера Паріма. Галюцинації про золото не давали еспанцям спати. В своїй уяві вони бачили й описували те, що ніколи не існувало. Горячкова фантазія завойовників, підтримувана казками та вигадками, створювала озера, повні дорогоцінних каменів, ріки золота, садки, де на деревах ростуть золоті овочі, міста з золотими банями, людей із зброєю з золота, храми, де горіло золоте сонце, обрамоване дорогоцінними самоцвітами... Золото... золото...

Тяжко тепер встановити, звідки взяли ці фантастичні чутки. Є старовинна легенда індіан племені чібча з-над берегів озера Гватавіта в теперішній Колумбії. Вона оповідає, що був колись могутній касіке (вождь), що безтямно кохав свою жінку. У старовинні часи і таке бувало... Вона була така гарна, як раннє сонце, як рожевий куш на весні. І жив він з нею так щасливо, як живуть лише в казках: мов у раю. Та кожний рай має свою гадюку. Хтось нашептав касіке, що жінка його зраджує. Від болю нещасний касіке збожеволів. Він загорівся жадобою помсти. Зразу наказав жорстоко вбити коханка своєї дружини і змусив її з'їсти його серце та стидкі частини. Опісля звелів найнегіднішим і найгидкішим членам свого племені знущатися над її тілом. Все це було виконано. Його нещасна дружина втекла у праліс, щоб там її роздерли дикі звірі, або щоб загинути від укусу гадюки чи від ядовитих комах.

В розпуці вона бігла густим лісом, аж нагло опинилася на березі великого та глибокого озера. Без вагання кинулась у воду і втопила в його глибині свою ганьбу.

Касіке про це довідався, і розпука охопила його душу. Його гнівний шал уже проминув, і він тяжко каявся, що, не обміркувавши справи, так жорстоко покарав свою жінку. Із сльозами відчаю він звернувся по допомогу до своїх жерців. Вони його заспокоїли й переконали, що його жінка не загинула: духи озера врятували її і вона, їх богиня тепер живе на дні у величезнім смарагді. Жерці порадили касіке, щоб він раз на рік на її честь і для заспокоєння своєї совісти приносив їй жертву. Касіке так робив, і з року в рік цей обряд повторювався його нащадками.

Конкістадор Еквадору Бенальказар так описує цей обряд:

Щоб бути достойним жертви, касіке шість днів постив, потім обмивався в запашних водах і йшов у супроводі своїх васалів, жерців та високих урядовців на берег озера Гватавіта. Тут його вже чекала велика дараба, зроблена з очерету, розкішно прикрашена. На ній були чотири вогнища, де горіло запашне дерево, переважно терпентинове. Піддані стояли довкруги озера в своїх найдорожчіших убраннях. Кругом озера розкладено так багато вогнищ, що здавалося, ніби воно оточене вогняним колом.

Касіке роздягався до гола. Його натирали благовонними живицями і посипали все тіло золотим порошком, так що він виглядав, мов золота статуя. Тоді він входив на дарабу, і перед ним насипали величезну купу золота та смарагдів. Чотири інші касіке, його васали, теж багато прикрашені золотом та розкішним пір'ям, поволі веслували на середину озера. В той час глядачі співали пісні, трубили в труби і били в бубни. Допливши до середини озера, касіке кидав усі ці дорогоцінності у воду. Сповнивши так свою жертву, він поволі вертався на берег.

Ця легенда в різних варіантах була розповсюджена по цілій Південній Америці, і в захланних головах еспанців будила такі міркування: церемонія жертвування духам води, яку виконував золочений вождь, себто „Ель Дорадо“, могла відбуватися лише в тих місцевостях, де були багаті копальні золота, де річковий пісок був повний золота та діамантів, де в скелях було повнісінько смарагдів. І вони мали деяку рацію, бо дійсно копальні смарагдів у Колумбії не мають собі рівних у світі, а золото й діаманти венесуельської Гваяни славляться своєю кількістю. Тому і тут фантазія конкістадорів створила свого „Ель Дорадо“ у фантастичнім місті Маноя на березі неіснуючого озера Паріма, що його ще видно на мапах 1778 року. Легенду підтримували свідчення таких людей, як, наприклад, Хуан Мартінес. Він був членом експедиції Дієго де Ордаса, що пливла по Оріноко, і йому поручено догляд за амуніцією. Через його необережність загорівся порох і вся амуніція еспанців вилетіла в повітря. За це його присуджено на смерть, та пізніше Ордас помилював його і покинув на ласку долі у Гваяні. Мартінес звідти врятувався, захопивши з собою гарбуз, повний золота. Він дістався до Порто Ріко і перед смертю пожертвував це золото церкві для спасіння своєї душі, розкривши

сповідникові свою велику таємницю.

Він оповідав, що його захопили в полон індіани і з зав'язаними очима повели до свого величезного міста Маноя на берегах озера Паріма. Король Маноя, Дорадо походив з інків, але огірчений кривавими міжусобицями між інками Атагуальпою та Гуаскаром виїмав аж до Гваяни. З Мартінесом обходилися добре й відпустили його на волю, дозволивши взяти з собою стільки золота, скільки він міг набрати в гарбуза. У своїй сповіді він пише: „З огляду на багатство золота, яке я бачив у місті, на золотих ідолів у храмах, на панцері та на щити з чистого золота, якими вони користуються в війнах з ворогами, я назвав цю місцевість Ель Дорадо.”

Про пригоди Мартінеса довідались інші авантюристи, серед них і славний сер Вальтер Ралей. З головою повною мрій про золото він приготував у Тринідаді цілу флоту плоскодонних кораблів і заплив в Оріноко. Зразу ж у його дельті почалися труднощі, бо „це лабіринт проток та рукавів, що схрещуються, повертають назад і знову схрещуються по кілька разів. Вони такі повноводі і такі подібні одні до одних, що ніякий людський розум не здатний знайти їх правильний напрям. І так ми блукали, мов у клубку заплутаних ниток, і ні сонце, ні компас нам багато не помагали.”

Як і Ордас, Ралей мусів боротися з могутніми течіями, всі сили рук та душі були потрібні, щоб продовжувати цю подорож.

Все тут було дивовижне: хати індіан, побудовані серед галуззя дерев, мов гнізда птахів; фантастична рослинність така густа, що треба було у вузьких річкових протоках пробувати собі шлях шаблями; такі різноманітні рослини та квіти, що десятків томів ботанічних трактатів не вистачило б, щоб їх усіх описати. Були тут птахи всіх можливих барв: одні червоні, мов гвоздики, другі дивної кармазинової барви, інші оранжеві, пурпурові або зелені. Там виднілися поля на 20 миль завширшки, там паслися без страху олені, там були води, що кипіли рибою, і пляжі, де тисячами лежали черепащачі яйця. Все це захоплювало Ралея, але найбільше враження на нього зробила ріка Кароні. Її бурхливі чорні води відштовхують набік лагідніші й жовті, мов шкіра лева, води Оріноко. Вони довго течуть поруч не мішаючись разом. Ці чорні води плигають з високих скель, люті, сердиті й окутують краєвид прозорою веселковою хмарою бризків. Довкола цих катаракт літають білі, рожеві й червоні з оранжевим відтінком чаплі, птахи співають мов казкова оркестра. Скелі блищать золотом та сріблом. Душа корсаря співає, вона стає навко-

20-ТОМОВЕ ВИДАННЯ ТВОРІВ ІВАНА ФРАНКА

Велике (понад 8,800 сторінок тексту та ілюстрацій), найбільше з дотеперішніх видань творів Івана Франка, що досі будь-де та будь-коли виходили.

В цьому виданні творів Івана Франка видруковано:

1). 115 оповідань, казок і дитячих віршів; 2). 9 повістей; 3). 5 томів поезій (загально 437 окремих віршів); 4). 14 поем; 5). 7 драматичних творів; 6). 3 томи (близько 1,300 стор.) перекладних творів з інших мов — латинської, англійської, французької, німецької, італійської, польської, чеської, російської, староруської, сербської та ін.

ЦІНА ВИДАННЯ (ТАКОЖ НА СПЛАТИ) \$ 76.50

Замовлення без завдатку слати на адресу:

MYKOLA DENYSIUK PUBLISHING CO.

2226 W. Chicago Ave.
Chicago, Ill. 60622 — U.S.A.

лішках перед красою Гваяни: „Це найгарніша країна, яку колинебудь бачили мої очі!”

Він стрічає Евайпономів, лютих та безголових людей, що мають очі на раменах, а рот — на животі. Натрапляє на таємничі баюри, що мають води добрі і смачні опівдні, шкідливі над вечір і смертоносні вночі. Ознайомлюється з отруйними стрілами, що спричиняють страшну смерть. Він проникає по Кароні аж до Сієрра Пакарайма. Золота він ніде не знайшов. Однак це не перешкодило йому написати в 1596 році книжку п.з.: “The discovery of the large, rich and beautiful empire of Guiana”, де він описав золоті міста, храми, наповнені золотими ідолами, гробниці, повні таких скарбів, яких не бачили ні в Мехіко, ні в Перу. Ця книжка надхнула Вольтера, коли він описував пригоди Кандіда в Ель Дорадо. Само собою зрозуміло, весь її зміст був ви плодом буйної уяви її автора — тим, що по-англійськи називається “wishfull thinking”.

Кінець його був трагічний. Елегантний, гарний на вигляд, шляхетний джентлмен, що простелив на болото свій плащ, щоб королева Єлисавета не замазала своїх царських ніжок, знайшов смерть на ешафоті з наказу Якова I. Його обвинувачували в двірських інтригах, у яких він не брав жадної участі.

Дивлячись на безкрає Оріноко, на його води, що й нині течуть так само, як текли в часи Колумба, Ордаса чи Ралея, — згадую його вірші. Він написав їх власною рукою на картці тієї Біблії, яку мав у в'язниці напередодні своєї страти.

Even such is time, that takes in trust
Our youth, our joys, our all we have,
And pays us but with age and dust;

Так. Безконечний та невпинний час забирає у нас все, нашу молодість, наші радощі, наше життя. Його жорна перемелюють нас на порошок. Але, як вічно пливе Оріноко, як вічні його безкраї води, як вічні його безчасові береги, так вічне і тріумфальне життя:

But from this earth, this grave, this dust,
My God shall raise me up, I trust!

(І я вірю, що мій Бог підійме мене з цього порошку, з цієї могили, з цієї землі!).

З конкістадорами й після них на береги Оріноко приходили місіонери. Хрест ішов поруч з мечем.

Цісарське розпорядження 1716 року дає право Єзуїтам розкинути мережу своїх місій і в долині Оріноко. Вони постають здовж рі-

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ (ДРУГЕ ВИДАННЯ ДОПОВНЕНЕ ДО 1964 РОКУ)

Так виглядає І.У.К. в поменшенню.

Дійсна величина 10 x 7½ x 1½ палів.

Вже вийшла з друку — перший том.

(Цілість має два томи)

Видання І.У.К. люксове, на найращому папері, тверда обкладинка, оправлена в імітацію шкіри, з золотодруком та целюїдовою охоронною обгорткою, так, як належить українській культурі.

Перший том має розділи:

Мітологію, Побут і Письменство.

Разом 480 сторінок друку і 322 ілюстрацій.

Ціна першого тому \$ 12.00.

Замовлення вислати на адресу:

MYKOLA DENYSIUK PUBLISHING CO.

2226 W. Chicago Ave.

Chicago, Ill. 60622 — U.S.A.

(Відтати, виповнити і вислати)

ДО ВИДАВНИЦТВА МИКОЛИ ДЕНИСЮКА
Замовляю Історію Української Культури (перший том) в ціні \$ 12.00. Належність пересилаю чеком, моїм ордером, готівкою в листі. (Коли готівкою то в реджістрованім листі).

Книгу прошу вислати на адресу:

.....
.....
.....

ки від гирла Апуре аж до Мети. Та й місіонери не відважуються пробратися поза пороги Апуре. Ціла область горішнього Оріноко й добра частина середнього ще два з половиною століття після відкриття його дельти лишається як „терра інкогніта”.

Зпід пера еспанського єзуїта падре Гумілья походить захоплююча книга про венесуельську Гваяну: „Ель Оріноко ілюстрадо” (1741). Він розповідає тут про край, про його мешканців, про багатства землі, про притоки Оріноко: Кароні, Кауру, про славнозвісне Ріо Негро, що сполучає Оріноко з Амазонкою.

Далі починаються експедиції, що вже мають почасти науковий характер. Ітурріага, Альварардо та Соляно мають за завдання визначити границі між еспанськими та португальськими володіннями. Бобаділья, Дієз де ля Фуенте проникають понад досі непрохідні пороги Атуре й шукають джерел Оріноко. Однак непрохідні ліси, спеки, хижі звірі, ворожі індіанці Макірітаре, Гвахарібос, Шірішани не допускають членів експедицій до цієї мети.

З початком 19-го віку по Оріноко починають плавати вже справжні науковці. В 1800 р. Гумбольдт та Бонплан, німецький географ Шомбург, морський лікар Жюль Крево (1880-1881), Жан Шаффанжон, Кох-Грюнберг (1903-24), Спенсер Дікі (1930), Гемільтон-Райс — всі ці вчені та відважні люди добавляли по зернятку до вивчення загадкового горішнього Оріноко. Всі вони намагалися знайти його джерела й усі зазнали невдачі.

Честь знайти джерела Оріноко припала щойно в 1951 році французько-венесуельській експедиції, яку очолювали Жозеф Грельє і майор Франц Ріскес Іррібарен.

9. СІУДАД БОЛІВАР.

— Про що замріявся?

Я здригнувся. Віра з усмішкою подавала мені папіроску.

— Та так собі!... Поринув у минуле, в історію цієї „Ріки сімох зірок”. Дивлячись на її води, я бачив покритих пишними шатами конкістадорів, босоногих бородатих монахів, одягнених у руді рясни, вчених 19-го віку, індіанців з луками та серватанами.

— Так, ти був у цікавими товаристві! Ну, вибачай, що я повернула тебе знову до дійсності, але, бачиш, пором вже підпливає до берега.

Зручно маневруючи, наш ремолькадор підштовхнув пором до берега. Спустили трап, і авто почали з'їздити на сушу. Ми в'їхали у вулички Сіудад Болівара і за хвилину опинились на широкій „аламеді”, що тягнеться уздовж Оріноко. Посередині розташований довгий парк з тропічними рослинами та деревами. Одно розлоге сухе дерево було морозівана ялинка, прикрашена синіми та зеленими лямпочками. В парку було повно людей, вони проходилися і насолоджувалися вечірнім прохолодним бризом, що дув від Оріноко, приємно освіжаючи повітря.

Тут мали ми знайомих, родину Данилевських. Недавно я оперував їхню дитину. Ми порішили розшукати їх, щоб нам порадили, де спинитися на нічліг і, взагалі, щоб зорієнтували нас щодо нашої дальшої програми.

Наші знайомі живуть у віллі „Бах” на вулиці Проспер Реверенда — це ім'я того лікаря, що доглядав за Боліваром під час його останньої хвороби. Питаємо у людей дороги. Нас посилають у всі можливі сторони, де нема тієї вулиці. Нарешті, проблукавши по цілому місту добру годину, зупиняємо таксі й питаємо водія, розраховуючи, що, хто як хто, а таксівар мусить знати назви вулиць. Керуючись далекосяжною стратегією, підсилаємо до нього Ірину, знаючи, що молодій та гарній панночці шофер не відмовить у точних інформаціях. Так і сталося. Він довго й докладно пояснював Ірині скільки треба зробити поворотів наліво, а скільки поворотів направо, а потім каже: „А тепер, сеньйоріто, повторіть все те, що я вам сказав”... Самособою, Ірина все немилосердно поплутала.

— Ох! Жінки, жінки! — зідхнув шофер. — Нічого не поробиш! Йдьте слідом за мною! Я вам покажу дорогу, а то заблудитесь.

Ми так і зробили і, покружлявши деякий час по гарних широких алеях, опинилися на вулиці, якої шукали. Їхали поволеньки, читаючи назви вілл, що в темноті ночі не було так легко.

Нараз Іра крикнула:

— Це тут! Я чую голос Тані!

Дійсно голос Тані, жінки Данилевського, досить своєрідний.

Ми спинили авто перед їх віллою. В садку перед домом було повно людей, у них у руках були склянки з коктейлем. Попали на якусь фієсту.

Олексій Данилевський вибіг нам назустріч.

— Мабуть ми не в підходячий час до вас попали.

Саме добре! Чим більше, тим веселіше! Це ж мої іменини! Сьогодні Олексія Божого Чоловіка!

Прибігли вітатися його діти. Нас представляли незнайомим. Таня відразу запропонувала нам викупатися з дороги.

— Спочатку дами! А ти тимчасом дай мужчинам по „Куба Лібре”!

Холодна рідина приємно освіжає горло. Батько Олексія, пристрасний рибак, відразу починає мені оповідати, як він учора зловив величезного „багре” — рибу, подібну до сома.

— Уявіть собі, що той розбишака водив мене по ріці добрих три години, доки я нарешті зміг його витягнути. Але зате подивіться, що за бестія!

І він гордо показав мені фотографію самого себе з величезною рибою.

На травнику перед віллою під розлогими мангами товариство поділилося на групи. Серед гостей чимало і венесуельців.

Один інженер, довідавшись, що ми тут уперше, переконує мене, що мусимо поїхати на милуватися водопадами Кароні.

— Таж вони тепер висохли, нема на що дивитися!

— Так, це ті, що коло Пуерто Ордас. А я раджу докторові переправитись через Кароні до Сан Фелікс і проїхати до гідроелектричної станції — туди, де запруда. Там і в засуху розкішні катаракти.

— А я пропоную зробити завтра прогулянку в табір шукачів діамантів.

Я аж підскочив.

— А це ж хіба можливо?

— Чому ні? На півдорозі до Пуерто Ордас знайшли „бомбу” — і то досить багату. Відразу туди наперло понад три тисячі шукачів, через ніч виріс справжній циганський табір і, якщо це доктора цікавить, то можемо завтра після снідання туди проїхатися.

— Чи цікавить? І ще як! Само собою, поїдемо! І там знаходять діаманти?

— Так. Навіть дуже гарні. Блакитні. Я раз хотів купити собі кілька штук. Та з цим народом треба тримати вухо гостро, бо серед них багато шахраїв. Новачка, що на діамантах добре не розуміється, так обдурять, що й не оглянеться. Один тип запропонував мені купити в нього гарний камінчик.

— Ось гляньте, мусію! Першоклясний ка-

мінь — чистий та прозорий, мов скло. Має добрих п'ять каратів. Я продаю його за ціну охлялої курки! За 2.000 боліварів.

— Я оглянув його. Дійсно, на моє недовідчене око, камінь виглядав чудово.

— Трохи дорого. Спусти ціну!

— Ну, а скільки ви за нього готові дати?

— Тисячу.

Він схопився за голову.

— Бійтесь Бога, пане! Та це було б злочинном його так дешево продати! Та я б обікрав і себе, і жінку, і десятеро діточок, хай Господь оберігає їх невинні голови! Та ви знаєте, скільки я мушу працювати, доки знайду такий камінь? Ні, ні! Дешевше ніж за 1.500 я його не віддам! І за цю ціну, пане це наче подаровано!

Мені стало підозрілим, що він так скоро згодився спустити ціну. В цю мить я побачив, що проходить мимо наш земляк, скупник діамантів, ви його знаєте, він має крамницю з дорожцінностями в Каракасі, власник „Дніпра”.

— Степане Микитович! Подивіться на цей камінь! Цей тип хоче мені його продати.

Шахрай, побачивши відомого серед мінерос фахівця, хотів мерщій забрати камінь і накивати п'ятами, та я передав його в руки Степана Микитовича. Той глянув на нього і почав відразу лаятися.

— Ах ти сучий сину, ах ти злодію! То ти так людей дуриш? Та ти знаєш, що я тебе за такі штучки можу вигнати з усіх „кампаментів”. Таж це звичайний гірський кристал! Вся йому ціна — 5 боліварів!

Мінеро взяв свій камінь, сховав його в кишеню й усміхнувся.

— Ну добре, добре! Пощо такий крик підіймати! Я сам був свято переконаний, що це діамант. Я теж людина і можу помилятися. Ну, і помилився! Виходить, що це „касі-касі—діамант*”). Буває і таке... Не вдалось — і не треба! А ніде не сказано, що чесний мінеро не має права поспробувати щастя. Життя стало дороге, на арепу треба заробити. Не сердьтесь і будьте здорові!

— З цими „батьрами” треба бути дуже обережним! Якщо на самоцвітах не розумієшся, то нічого не купиш без поради з фахівцем!

— Тут „бомба” не дуже велика, — сказав венесуельський інженер. А от на березі Ріо Каруто, там знайдено дійсно щось феномена-

*) Майже-майже.

льне. Таких багатств ще в Гваяні не знаходили. Там люди багатіють з дня на день. За одну добу знаходять камені вартости до 40.000 боліварів! І там виросло „кампаменто” на 22 тисячі осіб. Там нараховують коло 20 різних національностей! Прямо вавилонська вежа, чужинецький легіон! Всі мови, всі раси, всі віри! Лише з їжею там трудно. Місцевість неприступна. Транспорт лиш літаками. Тому пляшка віскі коштує 500 боліварів, курка — 100, літр бензини 5 боліварів. Але праця ведеться тут по-індустріальному, землечерпалками, екскаваторами. Працюють спеціальні водолази, бо найліпші діаманти залягають у глибоких водяних ямах часто на глибині яких 60 метрів.

— Це було б цікаво побачити!

— Нічого, побачите наш табір! Він типовий для Гваяні: побачив одного — побачив усі. Всі вони однакові.

— Так, у Гваяні багатства нечувані, тільки ж не використовують їх як слід. А тут же є і золото, і діаманти, і залізо, і мідь, і манган, і боксит... А тепер читали в газеті? Коло Ріо Суапуре знайдено поклади титанія. І то знайшов якийсь поляк, якийсь Мечислав Заячківський. І то поклади пребагаті. Окрім того, там є і золото і діаманти.

— Гваяна — найбагатша зона Венесуелі. І як добре це знають товариші! Вони вже давно сюди пустили свої щупальця. Тут уже повнісінько агентів, і вони не сидять склавши руки, а працюють, ой як працюють!

— Це правда! От хочби в Університеті. Тут є факультет геології, мінералогії і т. д. І знаєте, хто там заступник ректора? Відомий усій еміграції большевик, комуністичний агент, колишній майор червоної армії! Відверто з катедри веде пропаганду й підготовляє кадри!

— Як же влада це терпить? Хіба вона не знає, що це за люди? Хіба не знає, що від цих типів загрожує державі?

— Незрозуміло! Або керівні кола цього не бачать, або бачать і не розуміють, або розуміють і не хочуть бачити. Керуються принципами демократії—все дозволено, дозволена й комуністична партія, і ніхто не має відваги припинити її діяльність.

— Схаменуться, як буде запізно.

— Наші емігранти на це мають нюх. Дивіть, скільки їх тепер звідси тікає! До Америки, Канади, навіть до Нової Зеландії. І то йдуть люди з добрими посадами.

— Нічого дивного! Бояться, що Микита їх і тут дожене. З Куби Фіделька ж видав усіх ста-

рих емігрантів Микиті... Бояться, що й тут буде те саме.

— Та хіба ж це можливе? Звідси нас напевно большевикам видавати не будуть.

— Не вгадаєш. Все можливе. Може, і не офіційно. Але товариші так гарно все вміють організувати, що будуть вивозити звідси людей і без відома влади або переконавши, що це все робиться добровільно. Такі випадки вже бували і то при диктатурі. На її початках, ще коли тут було советське посольство, прямо хапали людей і змушували їх „добровільно” вертатися на родину.

— Так, так. Я собі щось подібне пригадую.

— Ну, якже ж! Пригадуєте випадок Гончаренка?

— Пригадую його дуже добре, бо я тоді ще служив у тутешньому ІРО і в цьому випадку грав роль перекладача.

Це було в 1951 році. Ще в Каракасі працювало советське посольство із своїм величезним штабом дипломатів-агентів. Уже три роки прибувала з Європи до Венесуелі еміграція, переважно люди, які бажали щоб скоріше вибратися з Європи — байдуже, куди. Хоч би і до Венесуелі, а там буде видко. Багато людей дивилося на Венесуелю як на трамплін до дальшого скоку, хоч би до ЗДА, багато воліли висиджувати свою квоту тут, ніж у вулканічній Європі, тим більше що тоді тут легко було дістати працю і легко було розбагатіти. Само собою зрозуміло, що серед порядних та чесних емігрантів сюди напхалося і багато всякого шумовиння, різних авантюристів. Під маскою емігрантів напхалося сюди теж чимало советських агентів. Вони вели свою працю переважно серед російської та української бідоти, концентрували свою увагу на нафтових областях.

Ми знали більшість з них. Деякі навіть пролізли до „Української Громади”, та управі вдалося вчас їх викрити і з громади виключити. Деякі були так добре замасковані, що, по суті, трудно було їм щось закинути.

Ну, та не про це тепер мова. Ви всі добре знаєте, що, хоч при диктатурі емігрантів сюди набрали багато, то про те, щоб їм дати працю, ніхто не подбав. Набирали головно хліборобів, а коли вони приїхали (і то дійсні хлібороби), то виявилось, що для них нічого не приготовано. Місяцями вони сиділи в переходовому таборі в Тромпільо, все чекали, що їх пішлють куди небудь на зем-

лю, та дарма. Незадоволення зростало, розчарування в несповнених обіцянках, хвороби і цілковитий брак грошей підривали мораль. Коли і в таборі ставало тісно, бо все прибували чергові літаки й пароплави з емігрантами, то часто навантажували каміон людьми з жінками та дітьми. Їм казали, що їх везуть на землі, для них призначені, а завозили їх кудинебудь в найдикішу місцевину, в ліс, і там їх кидали на ласку долі. Не було ні житла, ні їжі — нічого.

— Корчуйте ліс — їм казали, а ми привеземо вам матеріяли для будівлі хат, машини, трактори, насіння тощо.

Звичайно, ніщо з цього не сповнялося, і нещасні хлібороби, голодні, замучені, зневірені, якось добивалися до якихнебудь осель, де над їх бідною милосердилося місцеве населення й помагало їм грішми, їжею, якоюнебудь працею. Ті ж, що і якнебудь таки до землі діставалися, зазнавали тяжких невдач, бо натрапляли тут на невідомі для них культури, невідомих паразитів, невідомі кліматичні умовини. З поселенням хліборобів нічого не вийшло, більшість із них дісталася до Каракасу, Валенсії чи Баркісімето і тут почала шукати інших засобів праці. Багато відразу записалося на квоту до ЗДА.

Деякі цілком зневірені, здеморалізовані невдачами, без якоїсь відповідної професії, з розпуки погодилися на репатріацію. Щоб отримати дозвіл на виїзд, вони мусіли переходити через бюро ІРО. Отут і появлялися в нас різні типи, як, наприклад, колишній советський лейтенант Прохоров. При допиті він оповідав, що був в СССР учителем. Потім забрали його на війну, попав у полон, після приходу американців зголосився працювати у них для їх морських сил у відділі розвідки, а в 1949 році перемандрував до Венесуелі і, само собою, жадної праці знайти не зумів...

— Ну от, нічого не поробиш! Виходу нема! Їду до дому!

— А ви знаєте, що вас дома чекає? Ви ж, за советським законом, дезертир.

— Знаю, що по голівці не поглядять. Посадять на десять років. За добру поведінку по п'ятьох роках пустять на волю. На це і розраховую. Все ж, ліпше, ніж тут, на чужині, під плотом загинути. Все ж, таки батьківщина, яка б вона не була! Знаєте, як у нас кажуть: дома тебе і стіни підпирають. Нема виходу!

Ну, і поїхав. Були й такі, дійсно добровольці.

Але було більше тих, що виїжджали не з власної волі. Деякі виїжджали тому, що советські агенти, якось довідавшись про їх дійсне ім'я, погрожували їм репресіями їх батьків, що перебували на території СССР. Один дав себе репатріювати і, доїхавши до Італії, втік від своїх конвоїрів.

А випадок Гончаренка був цілком своєрідний.

Ми познайомились з його жінкою Марією у серпні 1951 року. Вона прийшла до ІРО в супроводі якогось дуже підозрілого панка, що представився нашому шефові під прізвиськом Кройтер. Він говорив, а вона мовчала. Виглядала страшно замученою, майже хворою і нібито перебувала в якимсь трансі. Панок казав, що він її перекладач і що вона хоче отримати від ІРО дозвіл на виїзд до Італії, щоб відвідати двох своїх братів, що там живуть. Дозвіл для себе і для сина. Шеф ІРО запитав її, чи на цей виїзд погоджується її чоловік і чому він не прийде до ІРО дати на таку подорож свою згоду.

Кройтер відразу обурено закричав, що її чоловік — негідник, що він не має взагалі чого говорити в цій справі, бо він її покинув на ласку долі, переїхав до Маракайбо і там живе з якоюсь іншою жінкою. Саме тому ця ним покинута жінка мусить їхати до Італії до братів, бо інакше вона з сином загине. Тоді шеф ІРО їм сказав, щоб Марія подала відповідну письмову заяву. Як тільки вони вийшли з ІРО, шеф запитав телефоном венесуельське Еміграційне Бюро, чи відомо щось ближче про родину Гончаренків. Звідти відповіли, що вона їх просила дати їй дозвіл на виїзд до Ленінграду, до її братів. Вона має советський паспорт з транзитною візою через Італію. Ясно, що ці розбіжності в її заявах та її пригноблений, майже непритомний, вигляд викликали в ІРО підозріння. Шеф зробив висновок, що тут щось не в порядку і що вона певно перебуває під якимсь тиском.

І тому, коли на другий день до бюро прийшов сам Кройтер і приніс заяву, шеф узяв його на сповідь. Той дуже зручно викручувався від усяких запитів і, коли йому запропоновано підписати, як свідок Маріїну заяву та показати свою седулу (ідентифікаційний документ), то він дуже розсердився. Почав кричати, що ІРО не має жадного права вимагати від людей документів, що це право мають

лиш венесуельські уряди. Врешті, грюкнувши дверима, відійшов.

Деякий час ми про цю справу нічого не чули. Аж у вересні до нас прийшов сам Гончаренко, чоловік Марії. Була це молода людина, років 33, досить чисто одягнена. Сильно хвилювався і видно було, що перебуває у великому нервовому напруженні. Досить хаотично почав просити захисту в ІРО, бо за його словами, большевики тримають насильно його жінку, вона є їх в'язнем, і вони змусили її підписати заяву про добровільну репатріацію.

— Ми ж аж сюди, на край світу, від них утекли і дивіть — і тут вони нас хапають, і тут ми перед ними не маємо захисту. Рятуйте наші душі!

Йому сказано, щоб він заспокоївся, свою справу списав на папері, а тоді ІРО перекладе це на еспанську мову й дасть відповідним органам влади для дальшої акції. Посадили його за столик, секретарка принесла йому каву і канапки та заохотила спокійно писати.

От що він нам розповів.

Уродився в 1918 році в Гомелі. Закінчив технічну школу в Мінську і, коли в 1941 році почалася війна, його забрали до війська в ранзі лейтенанта. В 1943 році він під Полтавою попав у німецький полон, але, щоб урятувати себе від жахливої долі інших радянських полонених, добровільно зголосився служити в німецькому війську, куди його взяли як сержанта. Коли вже німецька армія розпалась і союзники швидкими темпами окупували територію Райху, він перебував коло Зальцбургу. Не довго думаючи скинув уніформу, переодягнувся в цивільне вбрання, змішався з цивільним населенням і став „діпі”. Зголосився до американських окупаційних сил, і вони дали йому працю електротехніка на своїм аеродромі. І так він працював аж до осені 1947 року.

Тут він познайомився з Марією, що мала тоді прізвище Шнайдер. Вона сама була з Ленінграду. Там у 1935 році зустрілася з австрійським комуністом Вальтером Шнайдером. Він, член австрійської комуністичної партії, втік після „аншлюсу” до Чехії, а звідти переселився до СРСР. Там працював шофером. Познайомився з Марією. Повінчалися. Народився син Вальтер. Видко, що не все сподобалося Шнайдерові в „раю трудящих”, бо, коли був підписаний пакт Рібентроп-Молотов,

він, жінка та син, як німецькі громадяни, поїхали до Відня. До кінця війни вона працювала для „Kraft durch Freude.”

Родинне життя в них не йшло на лад, і вони розвелися. По закінченні війни він залишився у Відні і, знаючи російську мову, почав співпрацювати з радянською окупаційною владою. А вона як „ДП” дісталася до Зальцбургу.

Шнайдер все ж таки не хотів примиритися із втратою Марії. Кликав її, щоб приїхала до нього в радянську зону. Вона відмовилася. Тоді він почав їй погрожувати. Радянське командування офіційно домагалася від американців її видачі. Американці не погодились. Отут, в американській зоні, Марія і одружилася з Гончаренком. Лякаючись, що Шнайдер таки її якнебудь викраде, почала настоювати на чоловіка, щоб вони негайно кудись емігрували. Синові, що перебував із Шнайдером в радянській зоні, якийсь католицький священник поміг втекти до матері в зону безпеки.

На той час лише Венесуеля відчинила емігрантам свої двері. Гончаренки вхопилися за цю можливість і в 1950 році прибули до Пуерто Кабельо.

Поселилися в Каракасі на Каті (квартал, де жила вся біднота) в одного москаля. Грошей не було, доводилося часто й голодувати. Початки, без знання мови, були надзвичайно тяжкі. Аж десь за півроку Гончаренко дістав працю мірника, але аж у Маракайбо, з початковою платнею 1000 боліварів на місяць. Поїхав. Родину залишив у Каракасі. Коли отримав першу платню, то відразу вислав Марії 200 боліварів, щоб переїжджала до нього. Та жадної відповіді від неї не отримав. Аж за довгий час прийшов коротенький лист, що господарі забрали гроші за борги, нема за що гвижджати. Післав ще 150 боліварів. Знов мовчання. Аж за місяць отримав листа від приятеля, що, мовляв, Марія знайшла якусь працю і переїхала на інше помешкання, куди — ніхто не знає. А ще за місяць прийшла від неї загадкова телеграма: „Іду додому, якщо можеш, приїжджай попрощатися”. Нічого не розуміючи, схвилюваний та заляканий Гончаренко приїхав до Каракасу і в першу чергу побіг до свого приятеля.

— Та бачиш, друже, я нічого не знаю. Твориться щось незрозуміле з твоєю Марією. Її земляки бачили, як вона їздила в авті з таким Кройтером. Тип дуже підозрілий. Кажуть,

що советський агент. Чув, що вона порішила повернутися „на родину”.

Цілком ошалілий Гончаренко полетів прямо в советський консулят. Була вже восьма година вечора, і сторож його не впустив. Довкола консуляту в садку бігало 8 величезних поліцейських псів. Та Гончаренко підняв такий крик, що вийшов якийсь урядовець і впустив його. Гончаренко кинувся до нього з кулаками: „Де ви поділи мою жінку?”

— Заспокойтесь, добродію! Перестаньте хуліганити! Як ви хочете, щоб я вам щось відповів, коли я навіть не знаю, хто ви такий!

— Я Володимир Гончаренко.

— А, дуже приємно. А я Владімір Глотов. Прошу сідати і поговорім як цивілізовані люди! Прошу, хочете папіроску? Ви певно вже давно порядних папіросок не курили. Я, кажучи правду, цієї американської парфумованої дрянї не можу курити. Навіть тютюном не пахне.

— Та ви мені, пане, зубів не заговорюйте, а кажіть скоріше, що ви зробили з моєю жінкою!

— Ми? Нічого не зробили. І не думали. Наскільки я пригадую, вона добровільно підписала заяву, що хоче повертатися додому. Зараз подивимось.

Він добув з шафи велику течку, сів за стіл і почав читати якісь папери.

— Так, так! Марія Шнайдер-Гончаренко. Ага! Ні, добродію, це все в порядку, вона була в біді, голодувала, тимбільше що ви її й покинули на ласку долі з хлопцем. Вона побачила, що тут для неї жадного будучого нема, клімат їй шкодив, дитину треба було давати до школи, а на це теж грошей не було. Ви її покинули!

— Це брехня! Я дістав добре плачену працю в Маракайбо і вже двічі вислав їй гроші на дорогу, щоб до мене переїхала. Де вона?

— Добродію, я не маю причини не сказати вам, де вона живе. Бо все одно при тутешніх порядках вона не може виїхати з країни без вашого дозволу. Вона живе в пансіоні „Ляс Делісіяс” на Фльоріді.

— У вашім готелі?

— Чого ж „нашим”? Там живуть деякі наші урядовці й окрім того, ми там даємо безплатно можливість жити тим свідомим громадянам, які переконалися, що в капіталістичнім світі їм нема місця.

— Ну, так я біжу до неї.

— Біжіть, біжіть! Але, хвилиночка!... Ви

певні, що ваше ім'я Гончаренко? Ви мені дуже пригадуєте одного нашого лейтенанта, Володимира Сидоренка, що під Полтавою здався німцям і потім узяв у руки їх зброю проти своїх братів. Дуже ви до нього подібні. Він служив у 80-ій дивізії в 217 полку. От подивіться, я тут маю випадково його фотографію. Чи неправда, що прямо ніби вам з ока випав?

Гончаренко подивився на нього з ненавистю.

— Ніколи про такого не чув! Я не маю часу з вами балакати про незнайомих. Біжу до жінки.

— Біжіть, біжіть! Ми ще з вами скоро побачимось. — сказав Глотов і вже вслід йому додав: А ви не знаєте, випадково, чи в Сидоренка не було в Гомелі старенької мамі на вулиці Кірова номер 27?

Гончаренко спинився, мов спаралізований.

— Ви сам сатана! — заревів він. — Жадного Сидоренка я не знаю.

— Ну чого ж відразу „сатана”? Просто добре поінформована людина. Бачите, як ми дбаємо про наших громадян. Може хочете щонебудь через нас переслати своїй мамі, лейтенанте Сидоренку?

Той лиш рукою махнув і побіг, мов би за ним гналися всі фурії.

Влетів у пансіон. На коридорі стрів синка Вальтера. Той йому відразу сказав, що вони в руках Кройтера; що він тримає Марію в цім пансіоні і ні на крок не відпускає; коли ж відходить, то замикає її на ключ.

— Веди, сину, до неї!

Увірвався в невеличку кімнату. В ній Марія і Кройтер.

Марія кинулась до нього.

— Рятуй мене, голубе, бо я пропала!

Кройтер хотів перешкодити їм говорити, та побачивши рішучий вигляд Гончаренка, побоявся. Вони вийшли з пансіону, і Марія розповіла йому жакливу історію.

За тиждень після його виїзду до Маракайбо, — розказувала Марія, — господиня викинула її на вулицю, бо нічим було платити за помешкання. Повна відчаю, вона пішла до знайомого фотографа, Василя Сироватки. У нього працював Кройтер. Він тут вів також шпигунську працю, бо у Сироватки фотографувалися для документів майже всі емігранти. Кройтер робив собі з усіх знімків копії і передавав з прізвищами й іншими даними до советського консуляту, який їх пересилав „на родину”. Там на основі знімків в архівах

НКВД докопувалися до розкриття тотожності даної особи, збирали про неї всі дані, знаходили адреси всіх родичів, тоді з цим матеріалом шантажували емігрантів і змушували їх до „добровольного” повернення.

Із сльозами Марія все розповіла Сириватці і просила ради. Кройтер це все чув. Сказав їй, що допомогти грошми не може, він сам людина небагата, але має кімнату в пансіоні на Флориді, тож вона може туди з хлопцем переселитися, доки Гончаренко не пришле грошей. А він тим часом буде мешкати у знайомих. Марія погодилася і з вдячності готова була цілувати йому руки.

В пансіоні поведінка Кройтера відразу змінилася. Він почав переконувати Марію, що її з першого погляду покохав, що готовий навіть з нею одружитися, якщо вона розведеться з чоловіком. Так, користуючись її слабкістю та безрадністю, зробив її своєю коханкою. То був садист, тероризував її і часто бив до крові.

Одного дня приїхав до пансіону приватним авто і сказав, щоб вона їхала з ним, бо він переїздить на інше помешкання. Замість того, повіз Марію прямо в советський консулят.

На запити Гончаренка, що там з нею робили, вона з плачем відповіла, що нічого не пам'ятає; пригадує лише, що підписувала якісь папери, а потім Кройтер знов відвіз її в пансіон, знов держав у заперті й бив до крові. Якось раз він забув добре замкнути двері, вона вимкнулась до міста й послала до Гончаренка ту телеграму, після котрої він приїхав до Каракасу.

До першої години ночі Марія розмовляла з чоловіком. Опісля домовились, що вранці о дев'ятій стрінуться на Плаца Болівар.

У пансіоні Кройтер знову робив Марії страшні сцени, знову бив її. Коли ж утомлений заснув, вона на світанку взяла хлопця й пішла на зустріч з Гончаренком. Сховавши їх у знайомого, він прибіг до ІРО шукати захисту.

Наш шеф його заспокоїв, мовляв, живемо в державі, де є закони і захист, і звідки його ніхто не вивезе, якщо він сам цього не хоче. Його заяву переклали на еспанську мову, Гончаренко її підписав, і шеф сам поїхав до венесуельських еміграційних урядовців, щоб їм про цю справу повітати.

Гончаренко прийшов до ІРО аж за тиждень з жінкою, з пасинком і ще з якимсь типом. На диво він став цілком іншою лю-

диною. Весь його запал зник. Він був стриманий, дуже офіційний та лаконічний. Заявив, що становище основно змінилося: його стрінули знайомі і найпоганішими словами лаяли його жінку, називали його советським агентом, докоряли йому, що ходить до советського консуляту. Так само ставились до нього й інші емігранти. Деякі навіть погрожували, що його вб'ють. Серед таких умовин тут йому неможливо жити і нічого не залишається, як репатріюватися. Тому просить ІРО видати йому відповідні документи. Наш шеф відчув, що тут щось не в порядку і сказав, що очевидно, коли така його воля, то насильно тримати його не будуть. Хай він прийде через два дні, тоді всі папери будуть готові.

На другий день Гончаренко сам прибіг до ІРО. Він виглядав страшно, очі підлиті кров'ю, весь якийсь поживклий, руки трясуться, нижня щелепа також, курить нервово папіроску за папіроскою. Заявив нам, що все, що він написав у заяві, є правдою, але становище відтоді змінилося на 180 ступнів. Його знову заманили до консуляту і так притягнули шруби, що він признався їм у таких фактах, про які навіть не знала і жінка. Змусили його подати точні адреси батька й матері, брата й сестри. Марія теж мусіла прозрадити адреси своїх двох братів.

— Як я не вернуся, то замучать шестеро осіб. Ви не знаєте цих недолюдків! Вони на все здібні. Коли ж повернуся, то Марію і хлопця залишать в спокою, повернуть її Шнайдерові. Потерплю тільки я. Дістану десять років як найменшу кару, в ліпшій випадку за добру поведінку зменшать її до п'ятьох.

— Ну, а ви маєте певність що вас не розстріляють і що, не зважаючи на вашу добровільну згоду на повернення, не будуть репресувати ваших батьків?

— Самозрозуміло, я не маю жадної певності. Вірити їм не можна! Але, що було б з моїм сумлінням, якби я мусів щогодини думати, що, врятувавши свою шкуру, загубив своїх близьких? Іншої розв'язки немає. Запізно! Занадто пізно! Нема рятунку!

І сльози градом поллялися з очей цієї нещасної людини.

— Ну, і чим ця історія скінчилася?

— Точно не знаю. Мій шеф послав мене на кілька днів поза столицю і, коли я повернувся, то це питання більше не обговорювалося. Коли я запитав шефа, що, власне, ста-

лося далі з Гончаренком, він явно не хотів мені на це відповісти. Очевидно, поїхав додому. Що ж інше міг зробити? Він сам казав, йому нема рятунку.

Всі мовчали. Оповідання справило на них гнітуче враження. Батько Данилевського крутив у руках склянку з „Куба-лібре“. Лід ритмічно стукав об стінки склянки.

— Що, панове? Знову заглибилися в політику?! — перебила мовчання Таня. — І як вам це не набридає?! Все одно, ходу подій своїм базіканням не зміните!

До нас підійшли венесуельські дами.

— Алек, заспівайте нам щонебудь!

— Так, Алек! Просимо, щось типово російське. Ах, як я люблю ці чудесні меланхолійні та пристрасні пісні! Чи є що краще, як „Вольга-Вольга“ або „Ей-ухнем“! А ще ліпше оце „Очі чорніє“! Заспівайте!

Алека довго просити не треба. Він дуже любить співати, особливо дамам.

Взяв гітару, і за хвилину його легенький, трохи надтріснутий тенорик, наслідуючи спо-

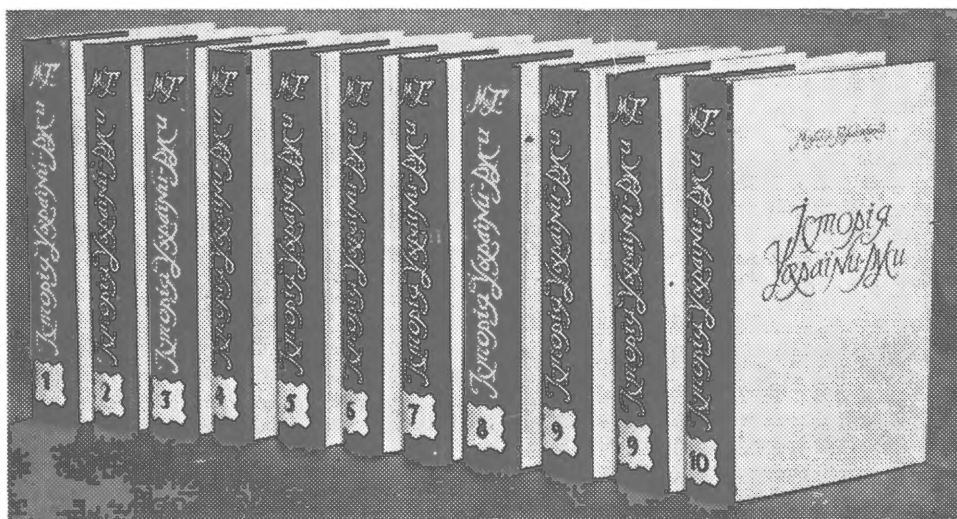
сіб та вимогу циган, почав співати настирливий, банальний, фальшиво-сентиментальний, усім нам давно набридлий романс. Венесуелки в екстазі слухали, а я, використавши нагоду, пішов у купальню й віддався розкоші холодної душі. Доки я купався та переодягався, Алек забавляв дам своїм співом. Коли я знов вийшов у садок, то більшість гостей уже розійшлася.

Таня запросила нас до вечері. Смачно поївши, ми знову засіли в садочку під манґами, і довго оповідали ще всілякі мисливські побрехеньки. Аж після півночі пішли спати. Ми привезли з собою розкладні ліжка, розклали їх у центральнім голі і, розтягнувшись на них, пробували заснути. Кажу, пробували, бо в хаті була страшenna спека. Боячись злодіїв, наші господарі позамикали всі вікна та двері, і розпалені за дня сонцем стіни змінили кімнату в піч. Духота душила, сохло в горлі та в роті. Я довго перевертався з боку на бік, доки врешті втома взяла верх, і я таки заснув. (Кінець розділу).

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ — РУСИ

Михайла Грушевського

11 томів у ціні \$90.00 за цілість. Продаємо на догідні сплати.

Замовлення слати на адресу:

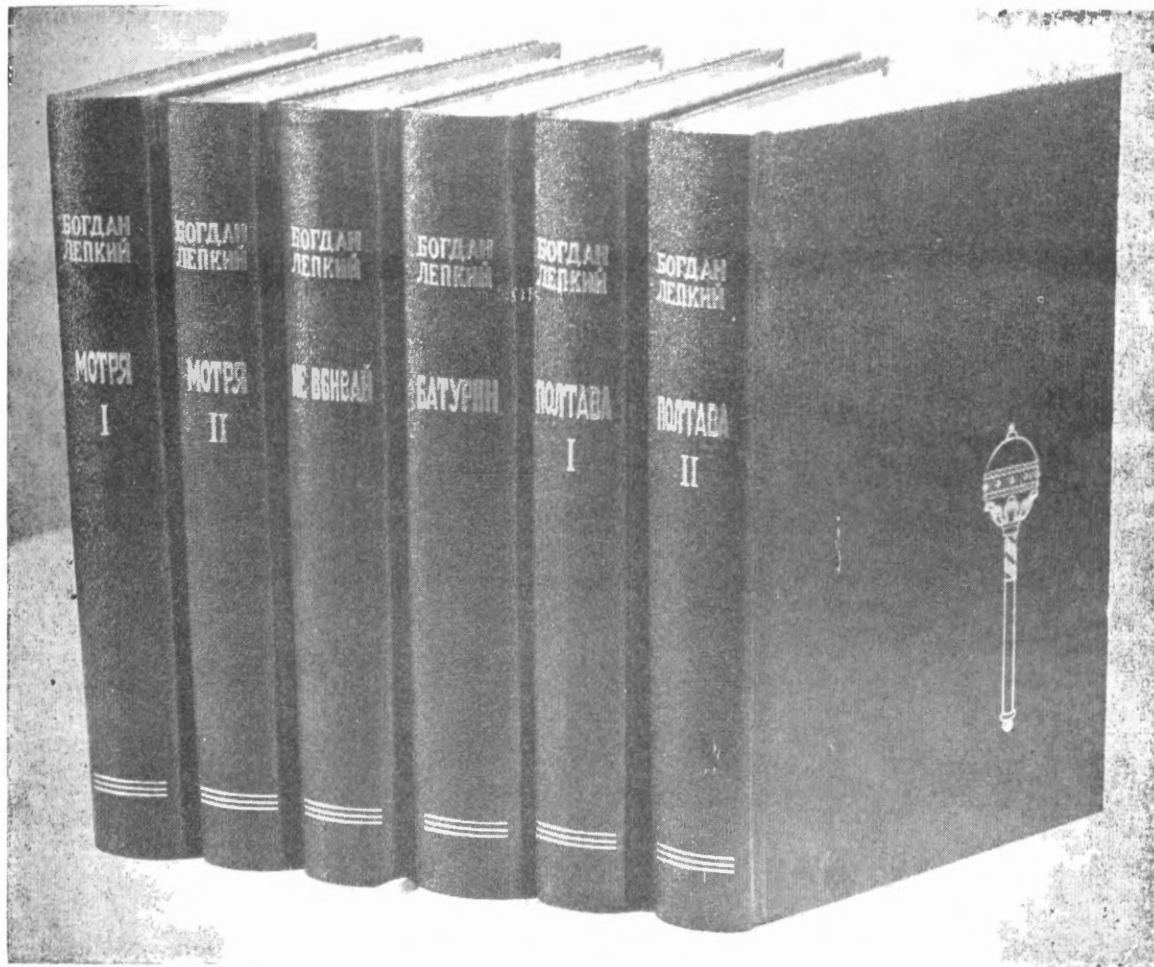
MYKOLA DENYSIUK PUBLISHING CO.

2226 W. Chicago Avenue

Chicago, 22, Ill.

ТРИЛОГІЯ БОГДАНА ЛЕПКОГО

МАЗЕПА

6 томів Трилогії Б. Лепкого Видавництва М. Денисюка (ювілейне видання з 1959 року)

МОТРЯ I	388 ст.	БАТУРИН	396 ст.
МОТРЯ II	306 ст.	ПОЛТАВА I	330 ст.
НЕ ВБИВАЙ	416 ст.	ПОЛТАВА II	428 ст.

Разом 2.264 сторінок друку

Ціна за цілість 21.00 дол. на сплати.

Замовлення без завдатку слати на адресу:

MYKOLA DENYSIUK PUBLISHING CO.
2226 W. CHICAGO AVE. CHICAGO, ILL., 60622 — USA

Після Бродів

22 серпня 1944

Знову записую, що діялося і що не діялося. Мушу писати, мабуть, таку вдачу маю від батька. Писав до мене довгі листи, коли я ще студював за кордоном, у Відні. То були педагогічні трактати, що мали допомогти мені знайти правильну життєву дорогу.

Отже, ми знову в Нойгаммері. Нас небагато, нема ні знайомих старшин, ні селєпків — тих, що дружили зі мною перед Бровами.

Зате є майже всі німці. Це дає їм змогу переводити з нами страшний вишкіл. Від початку. Ледве волочимо ноги. Називають нас зрадниками і боягузами. Вечорами ми віддчуємося. Питаємо їх, де вони були тоді чи тоді, а вони фантазують. При нас їх не було. Брехня вилазить, а коли дошкуляємо, кричать: мавль гальтен!

Нема що їсти.

25 серпня 1944

Ходимо голодні.

30 серпня 1944

Голодні.

5 вересня 1944

Є вістка, що в Самборі генерал Фрайтаг мав велику промову, в якій ствердив, що сталася помилка. Не ми зрадники, а деякі німецькі генерали.

6 вересня 1944

Якийсь німецький старшина мав з нами ідеологічну лекцію. Сказав, що зрадили генерали, але їх уже повісили, і все в порядку. Ми є героями і тому дістанемо нормальний вояцький харчовий пайок. Я спитав його, чи дістанемо теж і те, що нам відбирали тижнями: Різницю у м'ясі, і цигарках, і мармеляді. Відповів, що пояснить мені це опісля.

А опісля покликав мене до себе:

— Зі! — заgrimів. — Хто ви в цивілю!

— Селєпко! — відповів я.

Крикнув на мене, але якраз увійшов Бізанц.

— Сервус! — привітав мене і простягнув руку. Прийди до мене і розповідь, як там було!

Німцеві „зм'якла рура”, а Бізанц пішов до іншої кімнати. Тоді німець до мене:

— Знаєте, тої різниці вже нема. Була і нема. Але я вам дам екстра пайок!

— Не хочю! — відповів я.

А ми далі голодні. Розповідаємо собі взаємно, як смакує ковбаса з капустою і без капусти, один розказував, як роблять сальцесон і скільки треба дати часнику, щоб смакував. Стрілець Рак із Замарстинова відсунув усіх від стола й показував, як треба краяти м'ясо „фахово”. Робив це з захопленням. Припліскував уявний кусень воловини і країв його таким же уявним ножом. Ми слухали і вдивлялись у цей театр, а голод ще більше вертів нам у шлунках.

8 вересня 1944

Випив каву і з'їв дві картоплі. Це снідання. Сьогодні нема вправ, зате ходимо до канцелярії, і там списують наші особисті дані. На столі ціла гора листків про тих, що впали на полі бою. Переглядаю їх. Знайомі, знайомі, знайомі. І враз — моє прізвище, Броди, фюр фюрер унд фатерлянд. Внизу — два свідки.

Я наложив головою: ... Картку за дозволом узяв собі на пам'ятку. Я поліг на полі слави...

Але я живу, бо мене не вбили. Це для мене важна справа. Єдине тепер, що має для мене вартість — це я! — кажу. А Хотинський серйозно:

— Важний не ти, а дивізія!

Я живий, отже пишу. Якби не забрав листка, був би покійником. У всіх реєстрах. І не мав би права ходити по світі. Бо порядок мусить бути!

12 вересня 1944

Ці вправи — справжня могила! Не маємо сили бігати, падати, стріляти.

13 вересня 1944

Ген. Фрайтаг остаточно відкрив зрадників. Це ті, що подалися до УПА. Нарешті знаємо!

15 вересня 1944

Бізанц і інж. Пиндус з Військової Управи були тут, але з ніким із українських старшин не говорили. Тільки Бізанц, як я вже згадав, сказав мені: сервус! Мали якісь наради із штабовими німцями й поїхали. На залізничну станцію пішли самі, навіть ніякий селєпко не поміг нести валізки. Бо ніхто не знав, кажуть. Хто каже? Всі. Хто бачив? Ніхто. Кожний тільки чув.

18 вересня 1944

Ходить поміж вояцтвом поголоска, що Пиндус і Бізанц посварилися зі штабом. А це значить: з німцями. Мені приходить на думку, що кожний, хто приходить насильно на наші землі, галасує, що він визволитель. Кожний, хто спізнився, але має намір нас забрати, теж кричить, що він справжній визволитель. На майбутнє. Перший визволитель стає ворогом другого і навпаки. А ми що?

А ми маємо тільки самих ворогів. З усіх боків. Із чотирьох сторін. Світ мав і має завжди союзників, а ми ні. Логіка: хто з визволителів мав зброю, був нашим ворогом. Записую цю історичну правду для майбутніх земляків. Тому, що звичайно генерація не пам'ятає того, що пережила попередня, хоч може прочитати у книжках. Може, але або не читає, або не вірить. Махне рукою: Е, то було так давніше. А тепер інші часи!

19 вересня 1944

Я відбував у житті різні рекрутські курси. Один у польському летунстві. Після в'язниці у Львові в справі „Крохмалюк і товарише” мене викинули з летунства й перенесли до піхоти. Там я перейшов другий курс „падній-повстань!” Хоч був четарем.

1939 року мене покликали до польського військового уряду й дали „червону” карту. Це означало, що покищо я не буду змобілізований, отже моя військова кар'єра скінчена.

Я побачив між урядовцями знайоме обличчя. Підійшов. Обличчя всміхнулось і питає:

— Пан собі пригадує мене?

Я притакнув. Знайомий з гімназії. А що для мене кожний поляк звався Квяткоскі, то я кажу:

— Пане Квяткоскі, а за що мене так зганьбили?

Обличчя занурилось у паперах і сказало:

— Бо пан буде нам перешкоджати в перемозі! Але маєте рангу поручника.

У дивізії відбув третій рекрутський курс з німецькою докладністю. „Гінлеген-авф!” Перейшов без злоти, але з заціпленими зубами. Тому, що мав призначення як старшина до штабу дивізії. За протекцією Дмитра Палієва.

І так під Броди пішов селепком і селепком вернувся. Тепер відбуваю четвертий рекрутський курс. З заціпленими зубами.

20 вересня 1944

Цього вже забагато! Пішов до ад'ютанта генерала Фрайтага і виклав усе перед ним: або перенесуть мене до штабу, або хай пустять „до цивіля”.

Ад'ютант був задоволений моєю пропозицією. Сказав, що перед Бродами я вже мав призначення до штабу, але тепер усе переміналося і, мабуть, мене звільнять.

Я занімів. Пригадалося оце „буде перешкоджати в перемозі”. Отже, моя військова кар'єра другий раз пропала, тепер „авс!” Хіба податися до УПА чи як? Але де Нойгаммер, а де УПА! Залишається тепер тільки перспектива інженера в цивілі!

21 вересня 1944

Ходять слухи, що комуністична революція у Словаччині мала успіх. Червоні захопили багато міст. Теж родини наших утікачів попали на терен, захоплений комуністами. Між ними старшина Угрин-Безгрішний. Написав до начальника канцелярії Військової Управи Осипа Навроцького, що мене тут не потребують, то, може, я б вернувся до ВУ? Це раз. А друге, зголосився до бойової групи, яку організували дуже швидко на допомогу Словаччині. Від Навроцького не дістав відповіді, а до групи не прийняли, бо заповнена. І запізно. Завтра відходить на Словаччину цілий курінь.

Отже, кінчу рекрутський курс, а вечорами багато розмовляю із старим бойовиком УВО, Вербицьким.

23 вересня 1944

Ми відрізані від світу й нічого не знаємо, що діється поза нашими бараками. А в них теж нічого важного. Військові зайняття проходять згідно з приписами. Теж нема зацікавлень особливого напрямку.

Вчора приїхали лікарі, що не зголосилися до дивізії. Їх узяли „добровільно”, і тому на них не видно ні вдовolenня, ні радості з тієї причини. Розумію їх. Може пізніше звикнуть.

28 вересня 1944

Розповідають, що незабаром усі виїдемо на Словаччину або на Судети. Це так „старі” дивізійники. А „нові”, так звана друга дивізія, в більшості, легко кажучи, не цікаві. Із

появою тієї „маси” почалися розмови на тему шлунка. І справді. Тепер голоду нема, але й апетиту нема — того, що колись. Треба розуміти: апетиту до вояцького німецького харчу. І не помагають наші рідні кухарі.

Тому, що ми люди культурні, думаємо про майбутнє: коли можна буде наїстися ковбаси з капустою досхочу. Гарні будуть часи!

Вечорами на поверхових лежанках ми розмовляли теж про минулі дні. Як прийде ще раз до боїв, зробимо це краще!

Ці нові вояки мовчать і прислухуються до наших розмов, чи то не розуміючи нашої логіки, чи то недовіряючи нам. Один „старий” вояк підвівся з ліжка під стелею бараку і, висунувши худий палець, промовив урочисто:

— Що буде, не знаємо. Але кожному по заслугі. А заслуга дивізії в тім, що всі йдемо проти москалів!

30 вересня 1944

Розповідають собі „нові” про якогось Івашка, що в канцелярії не хотів підписати паперу. Сказав підстаршині:

— Нічого не підписую! Підписав раз у Советському Союзі й дістав три роки!

А той підстаршина, що мав вилинялі нашивки на комір і сходжені на війні чоботи, відповів спокійно:

— А ти підпиши, та не роби мені морочки! Інакше і тебе і мене німці повісять!

Івашко підписав.

Коли прийшли нові, і їх вписували в реєстр, один у кашкеті „на вухо” спитав того підстаршину:

— А куди я маю йти?

Той відповів:

— До бараку, нещасний селепку! Кожний вояк належить до бараку!

2 жовтня 1944

На Словаччину виїхала передня команда, ми маємо вирушити опісля.

3 жовтня 1944

Сфотографував нас один новий селепко. Він переходить до шпиталю, не має охоти служити в дивізії. Каже, що все його майно — це болячка у шлунку і фотоапарат у кишені. Записую такі, вибачте, події, бо інших немає, газети не доходять, отже, панує блаженний спокій. В такій атмосфері ніхто не

знає, що важне, а що неважне, тим більше що пишу для майбутнього, далекого вжитку.

Мирон Левицький нарисовав мій портрет. Перелітали альянтські літаки, ми обидва сиділи у плиткому протилетунському рові, в піску. Він рисував, а я сидів непорушно.

По полудні приїхав якийсь німецький старшина з доповіддю для нас. Перекладачем призначили мене. Ми стояли у суворих (так треба писати!) шерегах, а німець кричав до нас гучно вриваними фразами. Я перекладав:

— Каже німець, що Гітлер нас висвободив!

— Каже німець, що треба бити УПА!

В тому моменті я побачив між листям недалекого саду яблуко. Сад не сад, а садок на піску. Під вітром яблуко то появлялося червоною плямкою, то зникало. Це утруднювало мені перекладати, і я мусів багато фантазувати. Врешті німець скінчив, і ми розійшлися до бараків.

За п'ять хвилин я вийшов знову і звільна, щоб не звертати на себе уваги, подався до яблуні. Червоне яблуко зникло. Висловивши своє невдоволення нецензурними вояцькими прокльонами, я вернувся до бараку. З вікна бачив, як селепки один за одним обережно підходили до яблуні. Приглядалися до листя і справа і зліва — дарма! Опісля довався, що ціла сотня помітила це яблуко.

Тих німців приїхало до нас більше, між ними дівчина з марсовим виглядом. Певне з партії. Моргнув, відморгнула. Розмова і прохідка коло бараків. Спочатку ні, бо ми — унтерменші, а згодом забула про партійні інструкції. Співали Лілі Марлен, вернувся пізно і пішов до кантини на пиво.

4 жовтня 1944

Вчора ввечері маршове поготів'я. Їдемо на Словаччину. Сотник Побігуший дав мені свій службовий телефон: Нойгаммер 729. Він ще залишається. Сьогодні сьомо година ранку — збірка. Отже, таки їдемо! Усі радіють. Одні тому, що віддячать москалям за Броди, інші тому, що нажеруться. Рушаємо!

Вчора ввечері заміняв поезії Святослава Гординського за десять цигарок. Я попросився тим учинком з культурою!

Маю вдачу фантаста. Тому, мабуть, приснилося мені, що я у Львові.

На площі перед театром. І чую нараз — лавка говорить до мене:

— Гей ти, присядь трохи — так, як сидів колись, коли дивився на прохожих і ждав на неї.

— Юрку! почув я шепіт Волоської церкви. — Чи не стояв ти тут неділями після дванадцятої? Дивився, як виходили з церкви дівчата? Обережно, сходами вниз?

— Зайди до середини! — повіяло з темної

кам'яниці. — Поглянь хоч у кімнату, де тебе прийняли до дивізії!

Та й як не відозватися в той момент залізничній станції!

— Пам'ятаєш, як виїжджав з друзями в далеке невідоме? Пам'ятаєш тих, що прощали тебе, махали руками до тебе? Аж зникли. Поїзд рушив поволі, ледь чутно, набирав швидкості, узяв поворот і помчав на захід.

От сон! Сантменти. А тепер їдемо на схід нав'язати контакт з ворогом!

З ЛИСТІВ ДО РЕДАКЦІЇ

До

Хвальної Редакції журналу „ОВИД”.

У числі 1 (140) за 1967 рік була вміщена стаття Олексі Бабія під заголовком: „Грузинський епос в українському перекладі”, в якій він подав головніші дані з біографії Шота Руставелі та коротку характеристику поеми. З цією останньою не цілком можна погодитися, хоча вона відповідає передмовам чи статтям про цей твір Шота Руставелі, які були в советських виданнях. Так, напр., немає жадних підстав підкреслювати, що цей твір, хоча „постав у добу середньовіччя... не має в собі нічого з схолястики, втечі від земного життя чи песимізму. Він повний... радісного ствердження вартості життя”. Т. зв. „середньовічна культура”, оскільки під цією назвою розуміти схолястичну християнську культуру, не була поширена в Грузії, натомість туди сягали впливи арабської культури, отже „радісне ствердження вартості життя” та у великій мірі стиль твору, образи й порівняння типові, власне, для східної, арабської культури. Також лицарі з твору Руставелі мають інший „кодекс моралі”, ніж західні лицарі доби середньовіччя.

Але для нас, українців, важніше те, що слова автора, які далі наводимо, зміцнюють в українського читача і так надмірно розвинуте почуття меншевартості. Автор (О. Бабій) пише „Витязь у тигровій шкурі” перекладено на кілька мов, **а в році 1966** „Видавництво Художньої Літератури „Дніпро” в Києві видало цей твір у перекладі на українську мову... Перед українським читачем **вперше** розкриваються сторінки грузинського епосу”.

Отже, тут слід зазначити, що „**вперше**” розкрилися ці сторінки перед українським читачем не в 1966 році, тільки приблизно 100 років раніше, бо, правдоподібно, першим перекладачем цієї поеми був сучасник Т. Шевченка — О. Навроцький. В його перекладі назва твору була така: „Одягнений у барсову шкуру”.

У 1937, себто 30 років тому, видано (перекладену трохи раніше) поему Шота Руставелі в перекладі Бажана М. Від того часу цей переклад, зроблений за панування Сталіна, з нагоди відзначення 70-ліття твору, перевидано кілька разів. Я маю в своєму розпорядженні видання „Державного Видавництва Художньої Літератури” з 1957 року, стор. 300, з кольоровим портретом пензля М. Деревуса та ілюстраціями І. Тоїдзе.

З пошаною

Р. Задеснянський

Дітройт, 14.VII.1967.

Микола Лазоровський

ГЕТЬМАН КИРИЛО РОЗУМОВСЬКИЙ

Історичний роман

Тверда оправа. 752 сторінки

Ціна 6.80 дол.

Замовлення слати до В-ва „Овиду”

Біографія одного авта

(Софія Парфанович, „Карусь і ми”, Чікаго, 1966).

Критикові, що знає особисто Софію Парфанович, важко писати про її твір об'єктивно і без дружньої прихильності. Важко це буде зробити й мені, що знайома не тільки з нею, а й із її славним Карусем. А проте, книжка не завжди така сама, як автор, бо як же тоді могли би бути такими гарними, скажімо, вірші Сосюри або й багатьох живих іще і територіально близьких нам поетів?! Отже, спробую оцінити цей твір так, ніби то я не знаю автора.

„Карусь і ми” — не автобіографія, як зазначено на титульній сторінці. Не є це і „новеля”, як сказано в англійському перекладі. Авторка грає словами: це — біографія авта, отже — „авто-біографія”. Маєте вже краплю гумору. Друга крапля — це автове ім'я, цебто „Карусь”. Щоб, не дай Боже, хто не подумав, що назва ця походить від англійського слова „Кар”, авторка вводить цілий розділ про коника Карого, на котрім вона їздила ще дівчиною; потім старається асоціювати це прізвисько із „карим” кольором авта; а все ж лишається підозра, що „Карусь” пішов таки від „кара”.

Софія Парфанович свідомо своїх творчих завдань. З одного боку, вона хоче, щоб у її творі більше значення мали „ми”, ніж Карусь, цебто, що вона малює не так саме авто, як те і тих, що вона, подорожуючи в авті, бачить, і спостерігає; з другого боку, вона хоче дати повну „авто-біографію”, мотивуючи це тим, що кожен в новому світі має або буде мати авто, з котрим зв'язане якщо не ціле життя, то дуже велика його частина. Авто в цій творі досліджене з його народження, або, вірніше, з його зародження (розвідка про копалини і добування всіх елементів, потрібних для авта) — і аж до картини „кладовища для авт”, куди мало не попав старий, викінчений Карусь.

Письменниця хоче, щоб читач полюбив її авто, так, як любить своє; не знаю, чи всі такі сентиментальні у відношенні до свого авта, як пані Парфанович, але цілком імовірно, що багато читачів знайдуть тут свої риси; недарма ж „Тайм” опублікував цілу статтю про

чоловіків, закоханих у своє авто, що його вони називають не „він” і не „воно”, а „ВОНА”. Парфанович обстоює, що авто — це „віз”, отже, мусить бути „ВІН”. Вона навіть називає свого Каруса хлопцем. Якщо вживати слово „автомобіль”, то можна згодитися, що по-українськи це — „він”; коли ж скоротити його до „авто”, краще казати „воно”, тим більше, що скільки б не розписувала Софія Парфанович про звички і вдачу Каруса, він все ж таки належить до речей і приймає відповідну даній речі граматичну форму.

Крім історії авта, твір являється ще і невеликим тревелогом, здебільшого в межах Детройту і його околиць, включно із чарівною Дібровою; можна в цій творі знайти також цікаві людські постаті, що про них написано не багато, „проїздом”, але так яскраво, що лишається в пам'яті; крім цього, це щира і правдива сповідь про пригоди водія, та ще й не дуже вправного. Авторка починає з того, що признається:

Але біда була он у чому: я боялася — і описує численні свої і чужі помилки, що за них поліцай дає „квитки”; різні комічні і трагічні епізоди на автострадах, зудари авт, викрадення Каруса, мороку з ремонтами та інші всім нам частинно знайомі — і саме тому цікаві речі. Авторка каже, що на таку тему українських книжок ще не написано і запрошує читачів наслідувати її почин.

Книжку свою авторка розраховувала на читачів кожного віку. Вона вважає, що оскільки кожна дитина їде в авті, бавиться автами-іграшками і раніше чи пізніше буде керувати автом сама, то твір її повинен цікавити дітей; для дорослих же він буде переглядом їх власних пригод. З темою, виходить, все гаразд; але як створити універсальну мову? Тут уже без протиріч і недоліків не обійтись. Коли авторка розказує дітям про речі, що добре знані дорослим, вона вживає „дитячої” мови. Для дорослих можуть бути цікаві такі місця тільки тоді, коли вони добре оздоблені образами, як наприклад, опис черепахи:

„Така овальна тарілка з чотирма кучими ніжками по боках. Сплюснута голова **поре**

(яке вдале дієслово! — Г. Ч.) воду, наче перископ підводного човна. На ній очі-коралики... І не лежить ця тарілка поземо, тільки плаває сторчма. Смішні ніжки бовтають воду без ніякого ритму і плавацького стилю. Очевидно, Мама Черепаха, що появилася на землі мільйони літ тому, не навчила доньку гарно плавати". (ст. 207).

Задля дітей і молоді, авторка відважно занурюється в техніку і технологію і, не дивлячись на свою безпорадність, як водій авта, добре справляється з описами виробничих процесів. Розмовляючи із своїм Карусем (хто ж би розмовляв сам із собою?!) письменниця раз-у-раз вертається думками в чарівну Україну і мріє, як би то вона із автом їздила по цілій Батьківщині...

Книжка приваблює своєю сердечністю і теплотою. Автор — лікарка, добрий психолог, ніколи не поспішає засуджувати чи обчорнювати винного. Вона добра до людей і звірів, до своїх сусідів, — навіть до тих, що бувають нетверезі і товчуть її улюбленого Каруса; до котів, що гніздяться навколо авта, і навіть залазять до мотору; зловивши в озері черепаху, авторка так до неї промовляє:

— Чекай, чекай, звіре допотопний, не так швидко. Не зловила я тебе, щоб з'їсти.....

Письменниця раз-у-раз заводить приятельські стосунки з дітьми, а особливо з хлопчиками, що раді допомогти невинному водієві, хоч і підсміхуються над безпорадністю жінок у цій справі. Своім малим друзям письменниця розповідає про Україну і про нашу визвольну боротьбу. Але й до тих, хто робить злі вчинки, письменниця не має зла — лише шкодує їх — особливо ж молодь, що розбивається в авто-перегонах та краде чужі авта. Авторка навіть просить не карати хлопців, що були вкрали її авто, а лише налякати їх.

Для дітей цікаво почитати, як у Карпатах діти ходили по гриби ще вдосвіта, а потім чекали під лісом, поки зійде сонце, бо в лісі ще було зовсім темно... Для дітей же пише Софія Парфанович такі милі речі, як, наприклад, адресу на листі:

Пан Ігор

156 Паркова вулиця

Одеса, Те.

Це трохи нагадує Чехівське „Дідусеві на село". Але, як є вулиця, номер і місто, то лист, безперечно, дійде. Прізвище в Америці не

таке важливе, — аби хата стояла. А от вже як переплутаєш хоч трохи адресу, прізвище лист не врятує.

Книжка приємна своєю поетичністю, що завжди притаманна Софії Парфанович. Образи тут немногословні, але соковиті. Ось на Діброві — „Соняшно-зелено і голубо-водяно". Відчуваєте?! Якщо ще ні, читайте далі:

„Стозелене листя"... Більш просторі описи на Ніягарі: Водоспад „гримить, падає на скельне дно і підіймається з нього молочним туманом. Так наче полум'я — біле полум'я і білі дими. Там чорти воду варять".

Кольори освітленого водоспаду справляють на авторку зловіще враження: червоний — як пекельний вогонь, зелений — холодний, трупний — згадка про тих, що згинули в водоспаді; а синій колір — наче згадка про потойбічне. З цим можна не згодитись; кольори Ніягари вночі чарують як казка мільйони туристів; але попробуйте згадати зауваги Парфанович, — і як подивитесь ще раз, вам справді привидяться утоплені, потойбічне, а може і чорти...

Парфанович вдало вибирає дієслова, і це надає їй описам динамічності. В наведеному вище описі черепахи, вдало сказано, що черепаха „поре" воду; якщо авто не їде, авторка каже: „Віз ані дригнув" навіть ганок „мав стрімкі сходи і **вибігав** нагору"; порівняння часто свіжі, ніде досі не вжиті і — модерні в найкращім значенні цього слова; „Гвоздики — оті великі, кучеряві, наче чупринка у хлопчика"; мости „неначе мереживо на пишній сукні багатой пані". Навіть своїх другорядних персонажів авторка обдаровує своєю обривною мовою. Коли з нею у лікарні говорить поліцей, він порівнює її вкраденого Каруса із сарною (мабуть, по кольору).

І в цій творі розповідь помережана ниткою тонкого гумору. Кажуть психологи, що причина сміху, а відтак і гумору, є та, що люди дуже задоволені посміятися з чужих недоліків і втішити себе тим, що є ще дурніші й нездаліші за них. Тому то добрий гуморист завжди себе ставить на нижчий від слухача щабель, перебільшує свої недоліки і великодушно дає можливість іншим насолоджуватися із їхньої переваги. Може це і не зовсім так; в кожному разі, Софія Парфанович не жаліє себе і описує всі свої великі й маленькі помилки — як то вона хотіла їхати, а авто ніяк не стартувало. І не диво: в баку не було й краплі бензину. Або як авто в'їхало в яму, ав-

КНИГА, НЕОБХІДНА В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ

ЕНЦИКЛОПЕДІЯ УКРАЇНОЗНАВСТВА

Видає:

НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО ІМ. Т. ШЕВЧЕНКА

НАЙКРАЩИЙ ПОДАРУНОК ПРИ КОЖНІЙ НАГОДІ!

ДРУГА ГАСЛОВА ЧАСТИНА ЕУ-2

Нові передплатники

Всім томів (1-8) — полотно 120.00 дол.

Всім томів (1-8) — півшкіра 144.00 дол.

Дотеперішні передплатники

За додаткові чотири томи (5-8) — полотно 60.00 дол.

За додаткові чотири томи (5-8) — півшкіра 72.00 дол.

Продає :

ВИДАВНИЦТВО МИКОЛИ ДЕНИСЮКА В ЧІКАГО

на догідні сплати по дол. 5.00 місячно

На бажання висилаємо проспекти

Замовлення слати на адресу :

**MYKOLA DENYSIUK PUBLISHING COMPANY
2226 West Chicago Avenue — Chicago 22, Ill., — USA.**

торка задзвонила до автоклубу, переплутала свою адресу, і так просиділа до вечора, бо ніхто її не міг знайти. Часом, правда, трапляється гумор невдалий, як от і нова, і не найкраща версія „бородатого джока” про божевільного на ст. 286.

В багатьох описах Парфанович вражає невимушена дитяча наївність. Взагалі, коли врахувати, що книжка написана і для дітей, наївність письменниці робить миле вражіння; але буває, що причиною наївності стало незнання. От авторка дивується, що воно таке „мировий суддя”. А в нас же на Україні вони були також (див. Енциклопедія Українознавства т. 4 ст. 1537.)

Авторка перебрала міру в області „автофізіології”. Виявляється, у Каруся є все, що є в тварини чи навіть у людини, навіть обличчя і . . . хвіст. Карусь вміє не тільки „дивитися ясними очима”, а й усміхатися, співати, бурмотіти, плакати. Цілком імовірно, що більшість власників наділяють своє авто деякими рисами живої істоти; всім знайомий вислів „пиду напоїти коня”, коли йдеться про бензину; хто ж не звертався до свого авта з чимсь на зразок: „Ану, рушай уже, чого уперся, як осел”? Але коли Парфанович каже про своє авто так:

„Він взагалі дуже згідливий. Ми майже ніколи не лаємось. Тільки часом, забувши, що моя вина, я лаю його. Але він не бере цього надто трагічно” — то це вже звучить неімовірно, як то кажуть по-англійськи, „ту мач”.

Або така надто інтимна розмова з Карусем:

„Але я маю враження, що ти не тужив за мною. Під час моєї неприсутності ти пережив невеличку авантюру, ти псяча шкіро.” (ст. 298).

До недоліків твору належать і деякі лексичні огріхи — провінціалізми, англіцизми і просто туманні вислови. Софія Парфанович належить до письменників, що енергійно борються за збереження чистоти нашої мови на еміграції. Книжка, знов повторюю це, розрахована у великій мірі на дітей і молодь, — то ж треба давати їм добрий приклад.

Трапляються незграбні кальки типу „забезпеченева спілка”, але переклад англійського „Гит енд ран” як „Вдарив і втік” дуже вдалий. Наші письменники мусять добре про-

думувати переклади англійських слів, на котрі ми ще не маємо відповідників, хоч би і тому, що самі **речі** тільки що появилися. Хто зна, може той переклад назавжди лишиться в українській мові?! „Вдарив і втік” наприклад, може лишитися.

Прикре вражіння може справити також і те місце, де авторка, коли до неї заговорили по-польськи, по-польськи ж і відповідає. Треба відповідати полякам по-українськи, а якщо вони не розуміють або вдають, що не розуміють, — на те є англійська мова.

Нарешті кілька слів про ілюстрації Христі Головач. Оскільки книжка ця і для дітей, ілюстраторка малювала в „дитячо-дорослому” стилі. Скрізь авто, як і описано в творі, має „обличчя”, що усміхається, дрімає, підморгує, боїться або плаче. Проте, не завжди малярка уважно читала текст і зробила кілька істотних помилок. Авторка каже, що як із старого Каруся зробили дімок, то обсипали колеса землею „доки вони не зникнули під насипом”. Але на малюнку, що на ст. 318, вони так і не зникнули. А на ст. 193 під малюнком підписано: „Ми минали поля, хатки і пишні садки, повні овочів”. Поля на малюнку є, хатки є, навіть є корови, що тримають роги на поготові, але „пишних садків” з овочами нема. Є тільки ялини чи смереки, на котрих, як відомо, овочі не родять.

З задоволенням прочитавши цю гарну книжку, я раджу її читати іншим: старшим для спогадів і розваги, молодшим для науки. Лишається світле вражіння про життя і про авторку, що їй для щастя, за її словами потрібно небагато:

„Куток, одну-дві сковороди, кілька горщиків, писальну машинку і . . . Каруся.”

Дмитро Дорошенко

НАРИС ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

том I-II

590 сторінок, великого формату,
в твердій оправі.

Ціна 10.— дол.

Замовляти в адміністрації „Овиду”

АНТОЛОГІЯ ПЕРЕКЛАДІВ З ШЕВЧЕНКА ЧУЖИМИ МОВАМИ
ЗА РЕДАКЦІЄЮ БОГДАНА КРАВЦЕВА

Видавництво Миколи Денисюка, Чикаго 1964,
456 сторінок, тверда оправа, з позолоченням. Ціна 7.00 дол.

На книгарському ринку появилася книжка, що може уважатися гідним доповненням і завершенням усіх дотеперішніх видань творів Шевченка та літературно-критичних праць про Шевченка в ювілейні роки 1961-64. Це антологія перекладів вибраних з „Кобзаря” поезій і поем на різні мови світу. Всіх мов у згаданому виданні — 29, в тому 21 європейська, а решта з інших континентів, між ними вірменська, грузинська, навіть корейська, китайська, японська й інші, перелані їх традиційно-старовинним письмом. Окремі статті інформують про історію перекладів тією чи іншою мовою та подають прізвиська перекладачів і назви окремих перекладних збірок.

Факт цікавий і вартий більшої уваги. Він свідчить про зріст зацікавлення інших народів та середовищ творчістю Шевченка, в якій вони знаходять, між ін., мотиви та ідеї, співзвучні з їхніми прагненнями. Історія перекладів з Шевченка сягає поза сотню літ. Ще за життя поета появились перші переклади на польську, чеську та російську мови, а тепер їх кількість зростає з року на рік пропорційно до поширення знань про Шевченка поза межами України. Сьогоднішня перекладна література з Шевченка становить уже десятки томів, не враховуючи окремих творів чи їх уривків, розсіяних по різних чужомовних періодичних публікаціях. Зробити їх доступними ширшому загалові практично дуже важко, тож це завдання почасти сповняє видання „Шевченкове слово і слава”. Ця книга, хоч є лише антологією, має ту перевагу, що її може придбати кожний читач і використати її з різною метою.

Поперше, таке видання — переконливий засіб у руках українця — батька чи виховника, що знайомить дітей-молодь на еміграції з Шевченком і його значенням. Подруге, ця книга перекладів дає українцеві добру нагоду до ознайомлення чужинців з творчістю нашого поета зокрема та з українською культурою взагалі.

Хоч Шевченко, ідеолог політично-державно-

го усамостійнення України, вважається передусім національним поетом і носієм національних ідеалів, то насправді значення Шевченка значно більше і значно ширший його ідеологічний горизонт. Його поезію проникають вселюдські ідеали волі-свободи. У його творах золотою ниткою нижеться думка, що здійснення універсального ідеалу волі та миру на землі залежить від перемоги принципу Правди, побудованого на фундаменті справжнього братерства між народами. Ці основні моральні тези, втілені в Шевченкове полум'яне слово, ставлять нашого поета поруч із найбільшими учителями-моралістами Заходу і Сходу та надають його творчості всесвітнього значення.

Завдяки цій рисі своєї творчості Шевченко став близький і рідний одиницям і народам, що цінують волю і розуміють вагу боротьби й жертви за неї. Напр., поема „Кавказ” є не тільки духовою власністю української літератури, але й до певної міри власністю народів Кавказу і всіх поневолених російським імперіялізмом народів „від молдаванина до фіна”. Подібне значення має поема „Неофіти” з прозорою політичною алегорією, спрямованою не тільки проти царського самовладства, але й узагалі проти всіх тиранів і гнобителів вільної думки на землі.

Шевченкова любов своєї батьківщини та ідея братньої любови між народами — це те основне, що промовляє до людської душі із сторінок книжки „Шевченкове слово і слава”. Це доказ, що в хорі геніїв світу наш Шевченко має свій власний голос і має що сказати від себе також іншим народам. Тому цей односторонній вартий зайняти гідне місце на полицях не тільки наших домашніх, але й прилюдних бібліотек або послужити як подарунок нашим друзям чи знайомим іншої національності, що цікавляться літературою. Читач-чужинець, що не знає української мови, знайде добру інформацію про Шевченка в статті Богдана Кравцева англійською мовою.

На Краєвій Конференції Католицьких Єпископів ЗДА

Навесні 1967 р. (10-13 квітня) відбулася в Чикаго чергова Конференція Католицьких Єпископів ЗДА (National Conference of Catholic Bishops — NCCB). В конференції приймало участь понад 250 американських католицьких єпископів, в тому й усі три українські Владики.

За ходом Конференції слідкувало понад 120 акредитованих журналістів, представників найбільших інформаційних агенцій та американської преси. З української преси єдиний „Овид” мав акредитованого представника, що був учасником усіх пресових конференцій і зустрічів представників Єпископської Конференції з пресою та користувався всіма матеріалами й технічними засобами, що були до диспозиції журналістам.

Взагалі організація і переведення Конференції під кожним оглядом були дуже справні. Програма Конференції та її багатогранні постанови були виявом динамічного росту американської Католицької Церкви і її великої та відповідальної ролі у Вселенській Католицькій Церкві, що її очолює тепер великий папа Павло VI.

Зв'язок Конференції з великим числом журналістів був живий і дуже безпосередній. Перед журналістами на 6-ти пресових конференціях виступали єпископи-експерти різних ділянок з життя Церкви. Зустрічі єпископів з пресою відбувалися під аспектом, що „про всі життєві проблеми Католицька Церква може публічно дискутувати”, і тому керівник пресових конференцій запрошував журналістів (різних віровизнань, різних політичних переконань, а навіть атеїстів) ставити всякі питання. Журналісти заторкували у відкритій формі різноманітні церковно-релігійні, соціальні, расові, родинні, міжнародно-політичні й ін. справи, а єпископи із свого боку не залишили жадного питання без вичерпної відповіді.

Під час останньої зустрічі єпископів з журналістами редактор „Овиду” Микола Денисюк у питаннях до керівника пресових конференцій єпископа Мек Дівіта заторкнув справу Української Католицької Церкви в ЗДА в такій формі:

„Ваша Ексцеленціє! На терені ЗДА діє Українська Католицька Церква, якої єпископи є також присутні на цій Конференції американсь-

ких єпископів. Мої читачі очікуватимуть від мене деяких інформацій про взаємовідносини між Єпископатом Американської Провінції Української Католицької Церкви і Конференцією Католицьких Єпископів ЗДА. Щоб задовольнити бажання численних наших читачів, українців-католиків і некатоликів, за Вашою ласкавою згодою прошу про деякі інформації.

Ваша Ексцеленціє! В офіційному статистичному звіті подані наприкінці дані про стан католицьких єпархій Східного Обряду, що я передам нашим читачам. Проте, крім цих чисто статистичних даних, нас цікавить також, так би мовити, формально-правний аспект становища Української Католицької Церкви в ЗДА в оцінці Конференції Американських Католицьких Єпископів:

1) В якому характері виступають українські католицькі єпископи на форумі NCCB — чи вони є її повноправними членами з правом голосу і вибору, чи лише представниками Української Католицької Церкви?

2) Дотепер поодинокі ієрархи американської Католицької Церкви у своїх дієцезіях взагалі сприяли самобутній праці Української Католицької Церкви в ЗДА, і це сприяло її розвиткові. Сподіваємося, що тепер, після створення NCCB, ставлення американського католицького єпископату буде й надалі прихильне до Американської Провінції Української Католицької Церкви як її складової частини, окремої помісної Церкви в системі Вселенської Церкви.

Що на ці теми я можу передати нашим Читачам від Вас, як офіційного речника NCCB?”

Відповідь єпископа Мек Дівіта (Gerald V. McDevitt):

Українські єпископи є повноправними членами Конференції Католицьких Єпископів (NCCB) ЗДА. Вони мають право голосувати й мають право бути обраними.

Українська Католицька Церква належить до окремої своєї Східної Конгрегації. Ми (NCCB) не маємо жадного впливу на обрядові справи і на мову в Українській Католицькій Церкві.

Журналісти одержували під час Конференції також багато друкованого інформаційного матеріалу, Одержали ми, між іншим, також Офіційний Статистичний Показчик про стан Католицької Церкви в ЗДА (The Official Catholic Directory) з 1966 р. В цьому Показчику є дані про всі католицькі архидієцезії (29) і дієцезії (121) в усіх стеях ЗДА.

В Статистичному Показчику Католицької Церкви в ЗДА є включені також дані про Українську Католицьку Церкву. Поруч даних про Римо-Католицьку Церкву є дані про "Eastern

Rite". В розділі "Eastern Rite" є лише українські і карпаторуські єпархії.

Офіційні дані про "Eastern Rite":

Eastern Rite: 1 Archdiocese; 5 Dioceses.

Офіційні назви звучать так:

Byzantine of Philadelphia (з поясненням "Archdiocese").

Byzantine of Pittsburgh (дві єпархії).

Ukrainian Greek Chicago.

Byzantine of Passaic.

Ukrainian Greek Stamford.

Офіційні дані про різні ділянки "Eastern Rite" такі:

	<i>Eastern Rite Totals</i>	<i>Byzantine of Philadelphia</i>	<i>Byzantine of Pittsburgh</i>	<i>Ukrainian Greek Chicago</i>	<i>Byzantine of Passaic</i>	<i>Ukrainian Greek Stamford</i>
Архиєпископ	1	1	—	—	—	—
Єпископи	5	—	2	1	1	1
Єпархіяльні священники	461	135	125	36	87	78
Священники монахи	81	11	17	8	17	28
Разом священників	542	146	142	44	104	106
Братчики	22	3	—	—	3	16
Сестри	536	245	141	22	54	74
Парохії	380	98	120	31	75	56
Матерні церкви	343	89	107	28	68	51
Філіяльні церкви	37	9	13	3	7	5
Молитовні станиці	9	1	8	—	—	—
Місійні станиці	31	9	12	5	1	4
Каплиці	74	24	22	—	13	15
Єпархіяльні семінарії	3	1	1	—	—	1
Єпархіяльні студенти	96	22	41	—	—	33
Єпархіяльні студенти в ін. семінаріях	123	52	6	18	40	7
Богослови	17	—	2	—	15	—
Всіх семінаристів	236	74	49	18	55	40
Колегії та університети	2	1	—	—	—	1
Студенти	264	232	—	—	—	32
Єпархіяльні й парохіяльні середні школи	4	—	2	1	—	1
Студенти	905	—	625	203	—	77
Приватні середні школи	4	1	1	—	—	2
Студенти	490	285	60	—	—	145
Початкові парохіяльні школи	66	20	20	4	13	9
Учні	15.363	4.413	4.021	1.720	2.814	2.395
Учителі-священники	42	14	16	3	1	8
Учительки-сестри	312	89	103	22	57	41
Світські вчителі	299	77	118	48	9	47
Всіх учителів	653	180	237	73	67	96
Доми для старших	4	1	2	—	—	1
Хрищення	6.449	1.287	2.595	444	1.352	771
Вінчання	2.456	564	873	197	491	331
Померлі	3.066	784	964	276	645	397
Парохіяни	598.457	163.439	222.712	29.601	96.085	87.620

Smith Corona Portable Typewriter

AUTHORIZED DEALER:

MYKOLA DENYSIUK

2226 WEST CHICAGO AVENUE, CHICAGO, ILLINOIS 60622 USA

SCM SMITH-CORONA

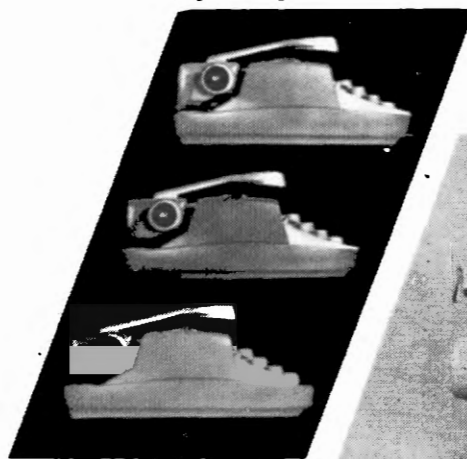
STERLING

a full-featured
PORTABLE

rugged-dependable
stylish

Дуже практична в новому ефектовному оформленні *STERLING*

NEW in Style...Speed...Spirit

Найновіший модель люксової машинки до писання *GALAXIE*

Маємо в продажу англійські, українські та в усіх інших мовах

МАШИНКИ ДО ПИСАННЯ

найкращої американської продукції у великому виборі по низьких, приступних цінах, на догідні сплати, без дорахування відсотків.

Приймаємо позамісцеві замовлення і висилаємо машинки до писання до всіх стейтів ЗДА та інших країн.

СВЯТЕ ПИСЬМО СТАРОГО та НОВОГО ЗАВІТУ

повний переклад,
здійснений за оригінальними єврейськими, арамейськими та грецькими текстами
ПІД ЧАС ДРУГОГО ВАТИКАНСЬКОГО ВСЕЛЕНСЬКОГО СОБОРУ

РИМ, 1963

ВИДАВНИЦТВО ОО. ВАСИЛІАН
Старий Завіт 1070; Новий Завіт 352 сторінки
Мапи та кольорові ілюстрації.

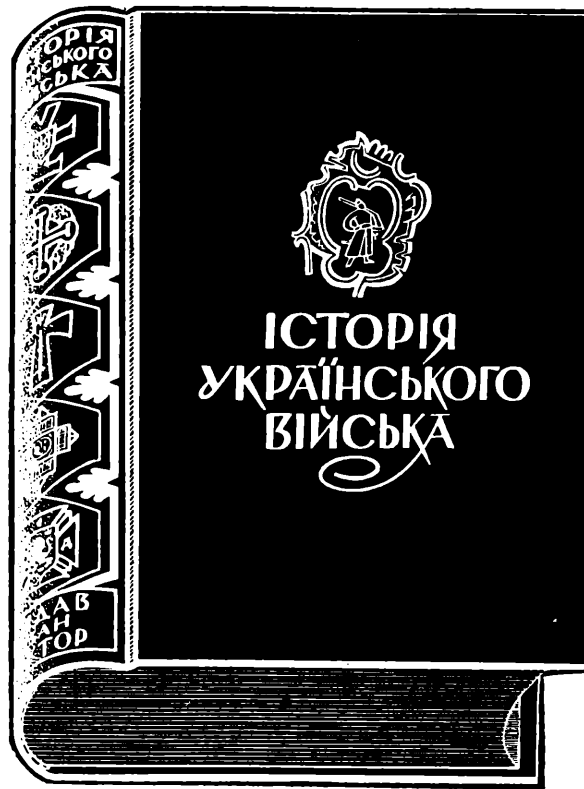
Ціна:

В шкіряній оправі з позолоченням 20.00 дол.

В полотняній оправі з позолоченням 15.00 дол.

В полотняній оправі 12.00 дол.

Замовлення і гроші слати на адресу „Овиду”.

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОГО ВІЙСЬКА

ДРУГЕ ДОПОВНЕНЕ ВИДАННЯ, З ІЛЮСТРАЦІЯМИ,
понад 850 сторінок, великого формату, в твердій оправі,
з позолоченням Ціна 18.00 дол. Замовлення слати на адресу:

MYKOLA DENYSIUK PUBLISHING COMPANY
2226 W. Chicago Ave.
Chicago, Ill. 60622 — U.S.A.

КОНФЕРЕНЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ БІБЛІОТЕКАРІВ У САН ФРАНЦІСКО

Користуючися з того, що деяка кількість українців-бібліотекарів брала участь у конвенції Американської Бібліотечної Асоціації в Сан Франціско, наш заступник голови мгр Дмитро Штогрин улаштував зустріч українців — учасників конвенції. На зустрічі обговорено основні різні пекучі справи — зокрема справу Українського Бібліографічно-Довідкового Центру, справу участі ТУБА та поодиноких українських бібліотекарів у Світовім Конгресі Вільних Українців, справу притягнення українських бібліотекарів до праці над бібліографіями різних аспектів українського життя та справу створення при ТУБА українського списку „Рісєрч ін прогресс” (списку започаткованих праць з ділянки бібліографії, щоб тим способом уникнути дуплікації).

КОНФЕРЕНЦІЯ В НЬЮ-ЙОРКУ

28 липня 1967 відбулась у приміщенні Українського Інституту Америки конференція, в якій взяли участь, крім Екзекутивного Директора УІА Юліяна Ревая з одної сторони і голови ТУБА д-ра Романа Вереса, голови й секретаря Відділу ТУБА метрополітального Нью-Йорку д-ра О. Соколишина та мгра І. Кобаси з другої, також декілька інших бібліотекарів.

В оживленій, більше ніж тригодинній конференції заторкнено та вирішено чимало справ. Остаточні в'яснено всі деталі майбутньої умови ТУБА з УІА в справі спільного створення УБДЦентру та вирішено урухомити його негайно після підписання умови, покищо силами безплатних співробітників, порядкуючи матеріали вже надіслані та посилюючи працю над приєднанням співробітників і спонзорів, які запевнили б фонди, потрібні для розбудови УБДЦентру.

Підкреслено konieczність мати когось, що постійно сидів би в означені години в центрі, приймав телефони, спрямовував довідкові питання до відповідних співробітників та координував працю всіх співробітників і кореспондентів. Стверджено konieczність устійнити список

„хто що знає в українській проблематиці”, щоб могли спрямовувати довідкові питання до відповідних людей і таким чином почати довідкову працю ще в організаційній стадії.

Обговорено справу довідника українських професіоналістів.

Вирішено, що одним з перших завдань УБДЦентру буде видати каталоги українських та україністичних публікацій, рекомендованих для публічних і університетських бібліотек. Один з присутніх взяв на себе обов'язок опрацювати такий каталог для публічних бібліотек.

ПЛЯНОВАНІ ЗУСТРІЧІ

Управа Відділу ТУБА метрополітального Нью-Йорку плянує влаштувати під час Світового Конгресу Вільних Українців зустріч бібліотекарів із ЗДА та Канади, що приїдуть на той конгрес, з місцевими та довколишніми бібліотекарями.

Головна Управа ТУБА плянує влаштувати в Чікаго:

У грудні 1967 зустріч з українськими науковцями, учасниками конвенцій американських мовознавчих та інших організацій.

ТУБА ТА СВІТОВИЙ КОНГРЕС УКРАЇНСЬКОЇ ВІЛЬНОЇ НАУКИ

Головна Управа ТУБА дістала від Організаційного Комітету Світового Конгресу Української Вільної Науки запрошення для Товариства та його членів до участі в конгресі.

Д-р Роман Верес зголосив доповідь на тему: „Завдання українських бібліотекарів у Вільному Світі” а мгр Дмитро Штогрин — на тему: „До джерел української вільної науки, українська бібліографія — її сьогоднішній стан і прогнози на майбутнє”. Д-р Олександр Соколишин зголосив доповідь на тему: „Причинки до Шевченкіяни жидівською мовою”. Треба сподіватися, що буде ще більше зголошень.

КІЛЬКІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ БІБЛІОТЕКАРІВ ЗБІЛЬШУЄТЬСЯ

Постійно чуємо також про нових кандидатів бібліотечарського фаху. В Чікаго почали

або починають студіювати бібліотекарство мгр Дора Левицька, мгр Михайло Прийма та п. Шабльовська.

З ПРИВАТНОГО, ПРОФЕСІЙНОГО ТА ГРОМАДСЬКОГО ЖИТТЯ

Мгр Юрій Левицький став шефом персонального відділу видавничої фірми Вілсон у Нью-Йорку.

Декілька українських бібліотекарів зайняли поважні становища в новозаснованій Національній Бібліотеці Канади.

Мгр Дмитро М. Штогрин, заступник голови ТУБА, був обраний на голову Слов'янської Секції Асоціації Університетських та Дослідних Бібліотек на рік 1968/69. Заходом згаданої секції має вийти незабаром Довідник Слов'янських Бібліотекарів Америки, зредагований членом Головної Управи ТУБА, мгр-ом Петром Гоєм.

Члена Головної Управи ТУБА та Голову Відділу ТУБА метрополітального Нью-Йорку, д-ра Олександра Соколишина, обрано одним із двох українських членів Головної Управи Товариства Американських Приятелів АБН.

УКРАЇНСЬКІ БІБЛІОТЕКАРІ І КОНГРЕСОВА БІБЛІОТЕКА

Голова Контрольної Комісії та член статутної Комісії ТУБА, д-р Андрій Турчин (Блумінгтон, Інд.), вже кілька років робить заходи, щоб змінити кривдячі українців практики каталогування і класифікації в Конгресовій Бібліотеці. Особисто інтерв'ював у різних достойників Конгресової Бібліотеки, подавав різного роду меморіяли та впливав на різних конгресменів, щоб вони вислали писемства в тій справі.

Мгр Дмитро Штогрин помістив у журналі „Овид”, вид. за липень-вересень 1966 статтю: „Україніка в Конгресовій Бібліотеці”, де заторкнув ці наболілі справи. Стаття дійшла до відома відповідальних чинників у Конгресовій Бібліотеці, і вони доручили перекласти її на англійську мову.

СТАТТІ УКРАЇНСЬКИХ БІБЛІОТЕКАРІВ

Д-р Олександр Соколишин, що містить постійно в нашій пресі дописи з життя наших бібліотекарів, опублікував у 45 числі „Лікарського Вісника” статтю на тему: „Медичні бібліотеки України”.

З нагоди „Національного Бібліотечного Тижня, 1967” появилися в „Свободі” статті д-ра

Романа Вереса та мгр-ра Петра Гоя. Та сама стаття мгр-ра Гоя була надрукована також у „Гомоні України”.

У „Свободі” з 8 липня ц. р. була надрукована стаття д-ра Р. Вереса: „Довідник українських професіоналістів”.

УКРАЇНСЬКИЙ БІБЛІОГРАФІЧНО- ДОВІДКОВИЙ ЦЕНТР

Різного роду матеріяли до УБДЦентру напливають із усіх частин ЗДА та Канади, навіть з Австралії.

З свіжих пожертв на УБДЦентр:

Комітет, що влаштовував франківські святкування в Нью Йорку, пожертвував 25 дол.

Д-р Олександр Фаріон, лікар у Чикаго, пожертвував 10 дол.

З ДІЯЛЬНОСТІ ВІДДІЛІВ ТА ОСЕРЕДКІВ ПРАЦІ ТУБА

Відділ ТУБА метрополітального Нью-Йорку влаштував франківську виставку під час франківських святкувань у Нью-Йорку. Тепер приготується до влаштування виставки книжки про Україну під час Світового Конгресу Українців.

З ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКИХ БІБЛІОТЕКАРІВ У ЧІКАГО

6 травня відбулася в Чикаго нарада бібліотекарів та представників громадянства. Обговорено справи УБДЦентру.

14 травня д-р Роман Верес узяв участь у панелі на тему: „Проблеми української інформації у Вільному Світі” і говорив на тему УБДЦентру.

ВІДОМОСТІ З АРХІВУ ЕМІГРАЦІЇ

Український Відділ Архіву Еміграції при Університеті Міннесоти має вже поверх 7000 томів, крім великої кількості періодиків та інших архівних матеріалів.

У тому відділі працює українець-бібліотекар мгр Кохан та почасти 7 студентів і студенток українців.

Недавно іменовано декількох дослідників спеціалістів (у більшості докторантів), що на основі матеріалів Архіву, інших американських університетів, бібліотек і студій на місцях походження емігрантських груп мають працювати над порівнянням долі родин, що виїмигрували з села до міста в країнах походження емігрантів та в Америці.

До складу цих спеціалістів іменовано також українку мгр Оксану Драган, дочку редактора „Свободи” А. Драгана.

П'ята виставка картин Ека в Гантері

П'ята по черзі виставка картин Едварда Козака (Ека) в мотелі „Ксеня” в Гантері відбулася цього літа у 40-річчя його малярської творчості та у 65-річчя його плідного життя як мистця, карикатуриста, ілюстратора, сатирика-гумориста й редактора сатиричних журналів.

Мало хто з наших мистців, письменників і редакторів здобув собі вже за життя таку популярність, як Еко.

В чому ж лежить секрет його популярності, великого попиту на його картини, що в короткому часі знаходять завжди своїх аматорів?

Передусім Еко, хоч уже 23 роки тому покинув рідні землі, завжди має їх перед очима своєї душі і вичаровує красу нашої батьківщини та її людей. Робить він це з такою любов'ю, з таким „запорізьким” гумором, з таким несамовитим молодецьким розмахом, а рівночасно з такою ніжністю й пієтизмом, що годі надивитися на його „євшанові” картини! Він нагадує нам давні козацькі картини з безсмертним Мамаєм, наші старовинні ікони, збережені десь у дзвіницях, то знов часами малюнки примітивних народів, повні наївності й безпосередності.

Як у нього виходять діти, дівчата, жінки, гуцулія, наше лицарство, козацтво, усусуси, (Еко був усусусом), врешті українське село, де він провів своє щасливе дитинство! Яка тривала пам'ять, яка невичерпна фантазія, яка легкість і гротесковість форм і рухів, які неочікувані барви, яка різномодна техніка його картин! Не зважаючи на те, що Еко залюбки вертається до улюблених тем, вони завжди виходять якимось інакше, не повторюються, але в інакшій формі віддають тугу мистця за своїм „утраченим раєм”... Еко постійно шукає нових форм свого мистецького самовияву, він експериментує, вживає модерної техніки: мозаїки з акрилікою, олія чергується з графікою, гра площами, цікаві композиції, як на

старовинних іконах, що представляють історію життя святих.

Картини Ека спонукують до роздуми, викликають рої думок, спогадів, рефлексій, особливо в тих, що пам'ятають добре рідний край, УСС, гуцулію, українське село.

Немов гомін рідної землі, немов запах „євшан-зілля” віє з кожної виставки картин Ека. На 72 нові картини, намальовані від минулорічної виставки, 9 картин присвятив він листопадним боям у Львові та Усусусам, 5 картин зображує собор св. Юра у Львові, є картини з княжої та козацької доби. Найбільше картин, бо 25, присвятив Гуцульщині. Залюблений у нашої Верховині й верховинцях, Еко невтомно зображує їх нерозгаданий чар, буйність і розмах легінів та красу гуцулок, немов вичаровуючи „тіні забутих предків” слідами Михайла Коцюбинського, що залишив нам безсмертну епопею гуцулії, що її Еко відтворює у своїх гуцульських картинах. Далека Гуцульщина оживає на картинах Ека та вічно пригадує нам свою неповторну й унікальну красу. Українським танкам присвятив мистець 8 картин, є і українські краєвиди, але завжди з людьми, врешті ілюстрації-карикатури до театральних п'єс.

Ця чергова виставка Ека зайвий раз доказує, що наш мистець постійно йде вперед, вічно молодий духом, модернізує свою техніку, але тематика в нього чисто українська, ріднокрайова, і в тому його найбільша вартість.

І. Савич

Олег Коверко
ЕСКІЗИ НАД ВІДДАЛЛЮ
Мистецька обкладинка
Ліди Петруняк
Видавництво Нью-Йоркської Групи
Замовлення слати на адресу
Адміністрації „Овиду”

Т В О Р И ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ЮВІЛЕЙНЕ ВИДАННЯ В 14 ТОМАХ — ЦЕ

ТРИВКИЙ ПАМ'ЯТНИК ГЕНІЄВІ УКРАЇНИ

ДОВГОГРАЙНІ ПЛАТІВКИ

- СЛУЖБА БОЖА на двох довгограйних ПЛІ-
ГІ платівках у виконанні хору церкви
св. Варвари у Відні, в ціні 12.00 дол. і
додаткова платівка з „Боже, вислухай
благання” і ін. за 1.00 дол. Всі три платів-
ки, в альбомі, мистецько-оформленому О.
Мошинською, разом із пересилкою 13.00
- УКРАЇНСЬКІ ВОСКРЕСНІ ПІСНІ і гагілки у
вик. хору церкви св. Варвари у Відні —
Альбом з двома платівками 10.00
- УКРАЇНСЬКІ КОЛЯДИ у вик. хору церкви
св. Варвари у Відні 4.95
- ЗАПОРОЖЕЦЬ ЗА ДУНАЄМ — опера на 3
дії С. Артемовського (три платівки) 14.95
- ПІСНЯ ПРО РУШНИЧОК — (до слів А.
Малишка, муз. П. Майбороди) співає
Д. Гнатюк, та 11 інших пісень. Пісня про
рушничок полонила серця всіх українців
у цілому світі. (Число платівок RP10) 4.95
- 801 СВАТАННЯ НА ГОНЧАРІВЦІ
(Альбом з 3-ма платівками, 12" Ціна \$12.50
- 802 ДИТЯЧІ КАЗКИ (ч. 1)
У виконанні Ірини Лаврівської. 3.95
- 803 ДИТЯЧІ КАЗКИ (ч. 2)
У виконанні Ірини Лаврівської. 3.95
- 804 КОЛЯДИ — 14 різних коляд —
різні хори 4.95
- 805 УКРАЇНСЬКІ ПІСНІ
У виконанні Хору Верьовки 3.95
- 806 МИРОСЛАВ СКАЛА-СТАРИЦЬКИЙ —
Miro Skala-Starycky — тенор
з оркестрою 4.95
- 807 СПІВАЄ КИЇВ — Ukrainian Songs of Kiev,
Concert of works by P. Mayboroda 4.95
- 807 СПІВАЄ ЛЬВІВ — Concert performed by
Capella „Trembita” in Lviv, Conductor —
P. Murawskyj 4.95
- 809 УКРАЇНСЬКІ ПІСНІ З ГУЦУЛЬЩИНИ —
Ukrainian Hutzul Songs. 4.95
- 810 ПІСНІ З УКРАЇНИ 4.95
- 811 INTERNATIONAL MELODIES —
„AMOR” Orchestra. 4.95
- 812 ВЕЧІР НА СОЮЗІВЦІ —
з оркестрою „AMOR” Ukrainian Dance
Music 4.95
- 814 DANCE PARTY — „AMOR” Orchestra 4.95
- 815 УКРАЇНСЬКІ НАРОДНІ ТАНКІ — Anatole
Pietri Orchestra, — Buenos Aires 4.95
- 816 ВЕЧЕРНИЦІ, „Кобзар” з Симфонічною
Оркестрою, дириг. А. Рудницький, Філа 4.95
- 817 КОНЦЕРТ, Хор „КОБЗАР” із Симфонічною
Оркестрою 4.95
- 818 ШЕ НЕ ВМЕРЛА, Хор „КОБЗАР”. 4.95
- 819 КОНЦЕРТ, Хор „ДУМКА”, Нью-Йорк,
дир. Л. Крушельницький. 4.95
- 820 БОГ ПРЕДВІЧНИЙ — Українські коляди
та шедівки у вик. Хору „Кобзар” під
кер. А. Рудницького 4.95
- 821, 822 і 823 УКРАЇНСЬКІ КОЛОМИЙКИ
(частина 1, 2, і 3). кожна по 4.95
- 824 УКРАЇНСЬКІ ПІСНІ — у виконанні Хору
Верьовки (частина 2.) 4.95
- 825 ЗАСВИСТАЛИ КОЗАЧЕНЬКИ... Збірка
козацьких пісень. 4.95
- 827 МАРІЧКА — закарпатські співаночки 4.95
- 828 СТРИЙСЬКИЙ ПАРК — пісні сьогодніш-
нього Львова 4.95
- 831, 832 і 833 ЖАРТІВЛИВІ ПІСНІ по 4.95
- 834 і 836 ПІСНІ УПА 4.95
- 835 НАЗАР СТОДОЛЯ — Опера. Слова
Тараса Шевченка. Музика К.
Данкевича 19.80
- 838 ЗНОВ... У ЛЬВОВІ 4.95
- 851 НАРОДНІ ПІСНІ — у виконанні Іри
Маланюк та Хору св. Варвари, Відень,
диригент: А. Гнатишин 4.95
- 852 ЦЕРКОВНІ ПІСНІ — Церковний Хор
св. Варвари, Відень. Дир. А. Гнатишин 4.95
- УКРАЇНСЬКІ ПІСНІ В ЧЕШЬ ПРЕЧИСТОЇ
ДІВИ МАРІІ — Мішаний хор церкви св.
о. Миколая в Чикаго 4.95
- ДУМИ МОЇ і інші українські пісні у ви-
конанні київських ансамблів 4.95
- ЗБІРКА ПІСЕНЬ — виконують Ія і Лю-
бомир Мацюк з оркестрою 4.95
- УКРАЇНСЬКІ ПІСНІ у виконанні Україн-
ського Хору Думка в Дітроїті під упра-
вою І. Атаманця 4.95
- ПІСНІ І ТАЇЦІ З УКРАЇНИ у виконанні
київських ансамблів видання МОНІТОР
ч. 1, 2 і 3 по 3.95
- УКРАЇНА — пісні у виконанні Українського
Хору Думка в Києві і київського ансам-
блю бандуристів 3.95
- ВЕСЕЛЛЯ ЗБІРКА у виконанні різних укра-
їнських хорових ансамблів 4.95
- ХОРОВІ ПІСНІ З УКРАЇНИ у виконанні
Капелі Бандуристів під управою Гр. Ки-
тастого й В. Божика наспівані в часі не-
давнього турне по Європі (видання ні-
мецького видавництва) 4.50
- Я ЦИГАНКА МОЛЮДА і ін. 4.95
- ЯК ТЕБЕ НЕ ЛЮБИТИ і ін. пісні 4.95
- БЕРІЗКА і ін. пісні 4.95
- ТАНЦЮЙМО — танкова музика 4.95
- КИЇВСЬКИЙ ВАЛЬС і ін. пісні 4.95
- УКРАДЕНЕ ЩАСТЯ драма в 5 діях Івана
Франка (Альбом з 3-ма платівками) 12.50
- КОНЦЕРТ у виконанні Української Духової
Оркестри під управою І. Барабаша в Чи-
каго (альбом з 3-ма платівками) 4.50
- РИМІНСЬКІ МЕЛОДІЇ — вик. муж. квартет
„Розвага” з оркестрою М. Шияна. Альбом:
три платівки 10", 78 RPM. 4.75
- ТЕНОР І. ЗЕЙФЕРТ — при фортепіані ЛЮБА
СЛЮЗАР. Три оригінальні платівки в
мистецькому альбомі 4.75
- АЛЬБОМ ПІСЕНЬ Я. Б. Весоловського
у виконанні оркестри і хору Івана
Романова. Солисти: Антін Дербіш,
Олександр Тихнович (танцювальна
музика) 4.50
- ДІТИ СПІВАЮТЬ — дитячий хор Рідної
Школи УНО — Філія Ст. Катеринс, Онт. 4.95

Усі ці платівки продає

КНИГАРНЯ

при ВИДАВНИЦТВІ МИКОЛИ ДЕНИСЮКА

В ЧІКАГО

Платівки висилаємо негайно по замовленню.

Кошти пересилки оплачує Книгарня

Замовлення і гроші слати на адресу:

MYKOLA DENYSIUK PUBLISHING CO.

2226 W. Chicago Ave. — Chicago 22, Ill., USA

В Ж Е В И Д Р У К У В А Н А

**АНГЛОМОВНА ЕНЦИКЛОПЕДІЯ
У К Р А Ї Н О З Н А В С Т В А**

накладом
ТОРОНТОНСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

коштом
УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНЬОГО СОЮЗУ

ПЕРШИЙ ТОМ ВЖЕ ПОЯВИВСЯ
І ВКЛЮЧАЄ РОЗДІЛИ:

*Загальні інформації
Фізична географія і природа
Людність
Етнографія*

*Українська мова
Історія України
Українська культура
Українська література*

ЦІНА ПЕРШОГО ТОМУ — 37.50 ДОЛ.

Замовлення приймає

Видавництво Миколи Денисюка в Чикаго

Замовлення з чеком або моні ордером слати на адресу:

MYKOLA DENYSIUK PUBLISHING CO.
2226 W. Chicago Ave.
Chicago, Ill. 60622 — U.S.A.

ВИДАВНИЦТВО МИКОЛИ ДЕНИСЮКА
ВИДРУКУВАЛО

ВЖЕ ТРЕТІМ НАКЛАДОМ

ТВОРИ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ЮВІЛЕЙНЕ ПОВНЕ ВИДАННЯ В 14 ТОМАХ

Т. I. Поезії до року 1843.
Т. II. Поезії 1843-1847 рр.
Т. III. Поезії 1847-1857 рр.
Т. IV. Поезії 1857-1861 рр.
Т. V. Назар Стодоля. — Різні твори.
Т. VI. Повісті: Художник — Найми́чка — Вармак.
Т. VII. Повісті: Княгиня — Музика — Несча́сний —
Капіта́нша.
Т. VIII. Повісті: Близнята — Мандрі́вка.
Т. IX. Журнал.

Т. X. Листи.
Т. XI. Т. Шевченко — маляр.
Т. XII. Т. Шевченко чужими мовами. Переклади
Шевченка на інші мови.
Т. XIII. Збірник статей про Т. Шевченка та його
творчість.
Т. XIV. Показчик видань Шевченкових творів, пер-
шодруки й окремі видання та спис літератури
про них.

Видавництво видрукувало вже всі 14 томів.

Перший наклад деяких томів цього видання Творів Тараса Шевченка видав
Український Науковий Інститут у Варшаві під редакцією Павла Зайцева.

Другий і третій наклад цього видання (з деякими ще ніде не друкowanими
новими томами) видало Видавництво Миколи Денисюка з нагоди ювілейних
святкувань (1961 і 1964 рр.).

14-томове видання творів Тараса Шевченка видавництва Миколи Денисюка друкowane
на доброму папері, в люксовій оправі, в імітації шкіри, з позолоченням, у мис-
тецькому оформленні Едварда Козака.

Ціна за всіх 14 томів цього монументального видання лише

- 75.00 дол. на сплати до 3-ох місяців.
або з 4% знижкою, себто
- 72.00 дол. за готівку при замовленні.

Видавництво висилає всі 14 томів негайно по одержанні замовлення.

Замовлення слати на адресу:

MYKOLA DENYSIUK PUBLISHING COMPANY